

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Angličtina pro mezikulturní komunikaci

Klára Kopecká

Komentovaný překlad: „Komentovaný překlad: Publicistika Tima Lotta – výběr z The Guardian 2012-2017“

Annotated Czech Translation: “Journalism of Tim Lott – selection from The Guardian 2012-2017”

Praha 2018

Vedoucí práce: PhDr. Eva Kalivodová, PhD.

Zadání

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doprovodte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. Komentář slouží k provedení překladatelské analýzy, která by měla předcházet překladu: v jejím rámci celkově charakterizujte výchozí text; uveďte, s jakým cílem a jakou funkcí byl napsán a jaké stylistické postupy autor volí k dosažení svého záměru. Dále uvažujte o nové, české komunikační situaci překladu – tato situace, byť hypotetická, bude v komentáři představena. Vysvětlete, zda a proč jsou funkce a cíl v této nové komunikační situaci, a v závislosti na nich styl, v textu vašeho překladu stejné či pozměněné. Dále popište, na jaké problémy jste v překladu narazila, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedla na úrovni lexika, syntaxe a v rovině stylistické. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Citovaná vlastní řešení, která budete uvádět jako důkazy vámi zvolených postupů, opatřete odkazy ke stránkám překladu i originálu. Komentář opatřete na závěr bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Evě Kalivodové, PhD. za vedení práce, kritické připomínky a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

v Praze dne

podpis

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je překlad deseti vybraných sloupků Tima Lotta z angličtiny do češtiny. Sloupky byly publikovány v deníku *The Guardian* v rozmezí let 2012-2017 a pojednávají o rodinném životě a dění ve společnosti. Ve druhé části se práce zabývá komentářem, který sestává z analýzy výchozího textu, popisu zvolené metody překladu, rozboru konkrétních překladatelských problémů a překladatelských posunů, které během překladu vznikly.

Klíčová slova: Tim Lott, sloupek, rodina, společnost, styl, The Guardian, překlad, překladatelská analýza, překladatelské problémy

ABSTRACT

This thesis aims to translate ten selected columns by Tim Lott from English into Czech. The columns were published in *The Guardian* from 2012 to 2017 and they deal with family life and society. The second part of this thesis provides a commentary comprising of the analysis of the source text, description of the selected method of translation, typology of translation problems and translation shifts which occurred during the translation process.

Key words: Tim Lott, column, family, society, style, The Guardian, translation, translation analysis, translation problems

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Překlad	7
3. Komentář	23
3.1. Analýza výchozího textu	23
3.1.1. Analýza čtyř rovin	23
3.1.1.1. Textová rovina	23
3.1.1.2. Referenční rovina.....	24
3.1.1.3. Kohezivní rovina.....	26
3.1.1.4. Rovina přirozenosti.....	27
3.1.2. Textové styly a komunikační funkce	28
3.1.3. Vnětextové faktory	31
3.1.3.1. Místo a čas vydání, médium	31
3.1.3.2. Autor, autorův záměr a téma.....	31
3.1.3.3. Příjemce	32
3.2. Koncepce a metoda překladu.....	32
3.3. Překladatelské problémy.....	34
3.3.1. Na textové rovině.....	34
3.3.2. Na referenční rovině	36
3.3.3. Na kohezivní rovině.....	38
3.3.4. Na rovině přirozenosti	39
3.3.5. Typologie posunů a chybovost originálu.....	40
4. Závěr	42
Seznam použité literatury	43
Příloha – Výchozí text	48

1. Úvod

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad vybraných sloupků uznávaného britského autora Tima Lotta, které pravidelně vycházely v britském deníku *The Guardian* v rozmezí let 2012 až 2018 v rubrice „Lifestyle“ v kategorii „Family“ pod názvem „Tim Lott’s Family column“. Výběr konkrétních deseti sloupků byl motivován tématem. Jak už samotné zařazení jeho textů napovídá, jedná se o sloupky především na téma rodina, rodinné vztahy, manželství a rodičovství. Autor své pocity a názory představuje otevřeně subjektivním způsobem s určitou mírou nadsázky, ironie a sebeironie. Zábavnost a nadhled byly hlavními důvody, proč jsem si tyto sloupky k překladu vybrala. Témata sloupků se ale s pozdějším datem vydání začínají od rodiny mírně vzdalovat a zaměřují se více na celospolečenská témata.

Práce sestává ze dvou částí. V první části představuji samotný překlad, který se snažím neochudit o zábavnou rovinu originálu a výrazný autorský styl. Zajímavým aspektem textu je mísení odborných termínů, odkazů na průzkumy a odbornou literaturu s hovorovými výrazy, idiomy a subjektivním hodnocením. K publicistickému stylu patří volba úderných, neotřelých výrazů, které vzbudí ve čtenáři zájem. V Lottově sloupcích se aktualizace a obrazné výrazy objevují často. Každý sloupek se zabývá samostatným tématem, vždy obsahuje zábavní vrstvu a celá problematika vždy vyvrcholí v pointu, která buďto pobaví nebo pobízí k úvaze. Ve druhé části se věnuji analýze výchozího textu, rozdělení funkčních stylů a komentáři překladu. Při analýze vycházím z teorie Christiane Nordové a Petera Newmarka, v ostatních částech vycházím z tradičních českých a slovenských teoretických směrů. Na základně teorií komentuji své překladatelské postupy a volby. Pro účely lepší orientace v komentáři budou jednotlivé sloupky očíslovány dle pořadí a při citování bude číslo sloupku uvedeno buďto ve větě, která citaci uvádí, nebo za citací v závorce.

2. Překlad

1.

Ve společnosti žen

Tim Lott... jediný muž v ženské domácnosti

Když bylo mojí nejstarší, nyní osmnáctileté, dceři Jean pět, vzal jsem ji do kina na disneyovskou verzi Malé mořské víly. Na konci se víla musí rozloučit s otcem, aby mohla žít na zemi s krásným (lidským) princem.

Jean se v tu chvíli rozbřečela.

Představuji si, že ji rozrušilo to, k čemu pohádka míří – že jednou přijde okamžik, kdy se otec a dcera musí odloučit. Podle mého názoru – a částečně i jiných otců, se kterými jsem mluvil – jde o velmi zvláštní druh odloučení, který je kvalitativně odlišný od odloučení otce a syna či matky a dětí nehledě na pohlaví.

Vztah mezi otcem a dcerou je žárlivý, vášnivý a nese mnoho znaků ne-sexuálního vztahu dvou milenců. Alespoň pro mě se nic nevyrovná bezvýhradné lásce, kterou mi projevují mé dcery.

Jakmile otevřu dveře, ty mladší (pět a devět let) ke mně dokonce i teď často běží, nadšeně křičí a objímají mě a já jim to nadšeně opětuju. Tak silná vášeň se může vyvíjet jen jedním způsobem – vyprchávat až k odloučení a dospělosti. Nestane se to přes noc. Začíná to, když už dcera nechce, abyste jí před spaním četl. Potom už ani nechce jít na hřiště. Potom, a to je možná ta nejtvrďší rána, si najde kluka, svého lidského Prince, aby nahradil vás, Vládce moří.

Vzpomínám si, že jsem se před pár lety šel podívat na Jean ve školní hře a koukal na ni, jak po svém úžasném výkonu vítězně schází po schodech. Jak jsem tam tak stál s úsměvem od ucha k uchu, čekal jsem, že půjde rovnou ke mně. Místo toho utíkala k nějakému mladíkovi vedle schodiště. Byl to její Princ. Odsunul mne na druhou kolej.

Člověk se může utěšovat, že se láska nevytratí, ale jen přemění. Jenže někdy se tomu dá těžko věřit, protože k nevyhnutelnému procesu odloučení od otce nebo vlastně jednoho či druhého rodiče, patří nevraživost. Posledních pět let si velmi dobře uvědomuju, že ta nejčistší láska, kterou jsem kdy poznal, se přeměnila v nedůvěru, popuzenost a někdy i silnější city.

Vím, že jako otec bych měl být schopný takové věci vstřebet. Vzmuž se, nakazuju si, ale zachmuřená tvář Vládce moří se nedá vždycky udržet jen pod hladinou.

Jean je teď na vysoké. O velikonočních prázdninách byla doma na celý měsíc. Za tu dobu jsme se viděli jen třikrát. Při druhém setkání jsme se pohádali. Místo aby mě běžela ke dveřím pozdravit, běžela ke dveřím, aby přede mnou utekla.

Všechny děti hází vinu na své rodiče. Já stále viním svého otce za věci, za které jsem měl sám převzít odpovědnost už dávno. A Jean mě – po právu či ne – vnímá jako někoho, kdo jí způsobuje bolest. Ne tu smutnou a pochopitelnou bolest, kterou cítila Malá mořská víla, ale spíš něco, co je teprv v zárodku a občas se podobá běsnění, které za sebou zanechává suť na každém kroku, která pak padá nejen na mě, ale i na její tři sestry, kterým chybí stejně jako mně. Vím, že jednoho dne budeme schopní stát vedle sebe v jedné místnosti, aniž by nám ruply nervy. Budeme zase dobří kamarádi, kteří stojí při sobě. Ale ta Malá mořská víla už zmizela napořád. A Vládce moří tiše přihlíží dalším vlnám, které se bez ustání valí z hlubin.

2.

Ve společnosti žen

Tim Lott... jediný muž v ženské domácnosti

Během posledních čtyř týdnů jsem strávil většinu času na cestách mimo domov. Užívám si to, ale rodina mi chybí každý den. Je to jako zranění, které se nezhojí, dokud opět nepřekročím práh našich dveří. Pouze první část druhé věty v tomto odstavci je pravda. Skutečnost, že až 95 % lidí by bylo schopno věřit i té druhé půlce věty, svědčí o tom, v jakém stavu sebezapření se při cestování v souvislosti s pocitem „chybění si“ nacházíme.

Jsme posedlí konvenčními frázemi o tom „jak si chybíme“. „Už teď mi chybíš,“ říkáme, když vycházíme ze dveří. „*Tak* moc jsi mi chyběla,“ říkáme, když se vracíme. Není to v rozporu s tím, co doopravdy cítíme? Je to spíš jako otázky typu „jak se máš“. Jen zdvořilá formulka, seskupení slov oddělené od svého významu.

Jestli vám někdo chybí, vůbec to nesouvisí s tím, jak moc ho milujete. Byl bych schopen se porvat se vzrostlým mládětem krokodýla, abych ochránil své děti, a s nějakým trochu menším a méně nebezpečným zvířetem, abych bránil svou ženu (to se prokázalo, když do našeho hotelového pokoje vnikla malá našťvaná žába a já ji téměř bez mrknutí oka chytil pod kýbl). Děti mi nárazově chybí, zato intenzivně, ale vždycky to pomine stejně rychle jako pálení žáhy.

Když odjedu, tak mým dvěma mladším dětem prý opravdu chybím, a někdy dokonce tak moc, až roní slzy. Dojímá mě to, ale na druhou stranu, jim chybí i medvídek, když se jim na chvíli schová pod polštář. Navíc, děti nejsou dospělí. Děti kolem sebe dospělé doopravdy potřebují. Dospělí by z toho měli vyrůst. Bez kohokoliv z nás se dá nějak obejít.

Moje žena mi nikdy neříká „Chyběl jsi mi, drahý,“ když přijedu z nějakého delšího pobytu v zahraničí. Na to je až moc upřímná. Byť mě to vždycky malinko zklame, беру to jako známku zdravého vztahu. Znamená to, že moje žena je úplná a soběstačná osobnost a já můžu cestovat bez pocitu viny.

Myslím si, že pokud nám někdo chybí, neukazuje to, jak moc je milujeme, ale že nemáme dostatečné sebevědomí. Jsem napojený na svou rodinnou síť, a když jedu pryč, tahle pavučina mě podpírá. Ani jedna jednotka naší rodinné spleť není neustále nepostradatelná. To, na čem záleží, je propojení. Provázanost, která je oporou všem jedincům.

Pravdou je, že hladina se rychle uzavírá nad kýmkoliv z nás, kdo odjede. A proč by to mělo být jinak? Jsem snad tak úžasný? Jsou moje tagliatelle se sýrem, piniovými oříšky a tapenádou tak chutné, že by se bez nich má rodina zhroutila? Jsem stvořen ze stejně hloupé lidské hmoty jako všichni ostatní.

Možná je tenhle mírný odstup vlastní spíše otcům než matkám. Když odjíždí matky, obávají se, že klesne standard. Krabičky na oběd budou plné cukrové vaty, brambůrků a žvýkaček. Špatné americké animáky budou puštěné od rána do večera. Nepořádek a špína propuknou jako horečka dengue.

Matky někdy nechápou, že ačkoliv to takhle obvykle dopadá, nikomu to nezpůsobí žádnou dlouhodobou újmu. Nepříjemnou pravdou také je, že matky jsou nahraditelné, alespoň dočasně. Řekl bych, že to, co matkám chybí, nejsou jejich děti nebo partneři, ale ta možnost držet nad nimi svou ochrannou ruku.

Láska a potřeba jsou dvě úplně odlišné věci. Svou rodinu miluju a potřebuju, ale nepotřebuju ji úplně pořád. Nelze milovat něco, co existuje jako podsouvaná potřeba, protože všechno se mění a tím pádem všechno mizí. Děti přestanou být dětmi. Žena, kterou jste si bral, nebyla tou ženou, kterou je teď, a ani vy nejste ten stejný manžel. Všechno je v neustálém pohybu. Neměnná je jen ta síť, která dosáhne do všech koutů světa, protože si ji nosíme uvnitř sebe.

3.

Ve společnosti žen

Tim Lott... jediný muž v ženské domácnosti

Dřív to bylo jednoduché. Když jsem se před necelými dvaceti lety stal poprvé otcem, příležitostné plesnutí přes zadek ještě nebylo takové tabu jako dnes. Pamatuju si, že jsem tuhle metodu použil jenom párkrát, hlavně abych odnaučil své děti vbíhat do silnice bez rozhlédnutí. Byla účinná. Velmi rychle jsem se nechal přesvědčit, že ať funguje nebo ne, musí se od ní čistě z morálních důvodů upustit. Myslím, že stejný důvod mě přivedl i k tomu, abych byl proti trestu smrti. Mohl by sice fungovat jako odstrašující prostředek, ale není zkrátka správný a musíme se ho vyvarovat.

Od té doby ale pociťuju, že nemám jak uplatnit svou autoritu. Když se vzdáte proplesnutí, co vám zbyde? Jednou jsem tuto otázku položil dětskému psychiatrovi a ten mě ujistil, že trestat děti není vůbec nutné. Děti se mají hlavně pochválit, když udělají něco správně, raději než trestat, když udělají něco špatně. Trval na tom, že je to takhle účinnější než jakýkoliv negativní postih. Toto moudro jsem nakonec uznal a vzal za své.

Nepochybně to platí ve vzdáleném světě akademické obce, kde je vše podloženo průzkumy. Do určité míry to platí i v reálném životě. Všichni jsme zkusili děti motivovat k dobrému chování tím, že jsme jim dávali hvězdičky za každý splněný úkol, a dobré výsledky se mohly dostavit.

Tahle chválicí kultura ale představuje i rizika. Kdykoliv jsem tuto strategii zkusil použít na kteroukoliv z mých čtyř dcer, vymklo se to kontrole. Netrvalo dlouho a bez odměny v podobě sladkosti nebo peněz nechtěly ani poděkovat za večeři nebo sebrat odhozený pytlík od brambůrků.

Co jiného tedy můžeme dělat, abychom měli chování našich dětí pod kontrolou? (A pod kontrolou je mít musíme. Rousseau a Golding měli protichůdné názory na to, zda společnost kazí jedince, nebo jedinec společnost. Já bych vždy hlasoval pro tu druhou možnost). Dětem je těžké cokoli odůvodňovat morálkou, protože jsou, no, zkrátka dětmi, které se starají o daleko důležitější věci, než je morálka, například o své citové potřeby nebo zájmy.

Můžete zkusit vyjednávat. Třeba můžete potomkovi říct, že jestli nepřestane to dítě mlátit klackem, nepřčtete mu večer pohádku. Obvykle ho tohle v mlácení dítěte nezastaví. Protože takhle nepřemýšlí – když nastane večer a čtení je mu upřeno, nepamatuje si už v té době, emočně, ne-li vědomě, za co ten trest je.

Bohužel se zdá, že rodiče často znovu podlehnou pokušení trestat okamžitě, dnes ne fyzicky ale psychicky. Projeví se vztek. Zvyšuje se hlas. Upírá se láska. Dává se průchod sarkasmu. Místo fyzického napadení se projevuje jistá forma napadení psychického, ať mírného, či přísného. A je to o tolik lepší?

Rád bych měl na řešení tohoto problému návod, ale nemám. Víím, že bychom měli být v trestání konzistentní, ale zkrátka nejsme. V jakékoliv krizové situaci se chopím libovolného typu trestu, který mě zrovna napadne, a pokud obnáší dlouhodobý zákaz, snažím se ho dotáhnout do konce. Týden žádná televize! Dva dny žádný puding! Ve výsledku jsem v udělování trestů stejně špatný, jako jsou moje děti v jejich plnění. Je opravdu neuvěřitelné, že se z nich nakonec vyklubaly tak hodné děti.

Pokoušení trestat proplesknutím však stále trvá. Ne z mé strany, ale u mých dětí. Ta nejstarší po mně často chtěla, abych jí raději jednu plesknul, než abych ji trestal jinak („Aspoň je to rychle odbytý“), ale ta myšlenka pohlavku už se mi teď přičí. Beztak určitě moc dobře nezabírá, když je to pro ni to nejpohodlnější řešení. Takže prostě nezabírá nic. A to dokonale shrnuje celou podstatu trestání, jak v rodině, tak obecně ve společnosti. Trestání je většinou marné, ale v podstatě nevyhnutelné.

4.

Být sourozencem znamená bojovat o přežití

Člověk se stane jedinečnou osobností tak, že je jiný než jeho bratr nebo sestra. Proto schválně dělá přesný opak než oni.

Pravidelní čtenáři mých sloupků už vědí, že mám čtyři dcery. Každá z nich je podle mě něčím mimořádná. Možná, že vlastně to nejmimořádnější na nich je, že je každá úplně jiná.

Co je na tom tak zvláštní? Když se nad tím zamyslíte, je to vlastně trochu překvapivé, ať už se kloníte k názoru, že má na člověka vliv dědičnost, nebo prostředí. Je jasné, že ty dvě z mého prvního manželství jsou jiné než ty dvě z toho druhého, protože vyrůstaly v jiném prostředí a nesou kombinaci jiných genů. Nicméně každá dvojice, která vyrůstala ve stejné domácnosti a sdílí polovinu své genetické informace od stejných rodičů, pochází z velmi podobného prostředí. Ale jak je tak znám, zdá se mi, že je toho spojuje jen velmi málo. Vlastně se od sebe liší víc, než bych kdy řekl do dvou cizích lidí.

Psychologové obecně věří, že základní osobnostní rysy člověka – otevřenost, svědomitost, extraverté, přívětivost a neuroticismus – jsou určeny z poloviny dědičností a z poloviny prostředím. To by znamenalo, že by si moje dcery (každá dvojice) měly být alespoň o trochu

podobnější než náhodný vzorek. Ale z toho, co pozoruji – přiznávám, že odborné psychologické profily jsem jim nezpracovával – si podobné nejsou.

Jak je to možné? Jedno řešení se mi naskytlo, když jsem si dělal rešerši ke svému románu o sourozenecké rivalitě *Pod stejnými hvězdami* (Under the Same Stars). Při rozhovorech s několika vývojovými psychology jsem se seznámil s názorem, že se potomci sami od sebe snaží, aby nebyli jako jejich sourozenci a stali se tak jedinečnou individualitou.

Být sourozencem znamená bojovat o přežití. Jak píše psycholožka Dorothy Roweová ve své knize *Můj drahý nepřítel, můj nebezpečný přítel: Upevňování i rozbíjení sourozeneckých pout* (My Dearest Enemy, My Dangerous Friend: Making and Breaking Sibling Bonds): „Sourozenci si můžou nadávat, bít se mezi sebou nebo si navzájem ničit věci. Takové souboje jsou urputné a nelitostné. Musí takové být, protože v nich každý sourozenec bojuje o přežití coby jedinec.“

Jeden z aspektů takových soubojů popisuje Judy Dunningová, autorka knihy *Oddělené životy: Proč jsou sourozenci tak odlišní* (Separate Lives: Why Siblings are so Different): „Brzy pochopíte, díky kterému aspektu osobnosti je [váš sourozenec] tak úspěšný, a snažíte se být *tak odlišní, jak jen to jde* [moje kurzíva]. Čím víc času stráví [sourozenci] v jedné rodině, tím odlišnější budou. Platí to i u jednovaječných dvojčat. Čím déle žijí v jedné rodině, tím víc se od sebe budou lišit. Člověk si vlastní identitu nevyzkouší a nezajistí tím, že bude stejný jako jeho sourozenci, ale tím, že bude dělat *pravý opak*. Jedinečnou osobností se stane tak, že je jiný než jeho bratr nebo sestra.“

To potvrzuje mou myšlenku, že když se snažíme pochopit chování našich dětí – ostatně i dospělých – nemůžeme vycházet jen z prostředí a dědičnosti. To, čím se lidé odlišují jeden od druhého, je způsob *interpretace* – způsob, jakým přemýšlíme o svých zážitcích, a to, jak si ve stavu ohrožení chráníme svou identitu.

Způsob interpretace není předurčen ve smyslu dědičnosti ani prostředí. Do jisté míry si svět, který se před námi otevírá, můžeme vykládat po svém, ačkoliv jako děti nemáme dostatek informací a naše interpretace jsou nedospělé. Proto se nám občas může stát, že si něco vyložíme špatně nebo nepřizpůsobivě, a z toho později v životě pramení buďto potřeba terapie nebo například deprese. Ale pořád je to naše volba.

Dobrá zpráva je, že vaše děti jsou odlišné, protože můžou a chtějí. Jedinec, který vznikne z naší genetické informace, naší výchovy a z významů, které věcem přikládáme, je jedinečný. Proto když se děti perou, nebojují jen o to, aby získaly nějakou výsadu nebo vyhrály hádku. Bojují proto, aby určily, kým se stanou.

5.

15 způsobů, jak úspěšně otravovat svého partnera

K čemu lásku? Lepší způsob, jak si okořenit vztah, je svou drahou polovičku otravovat

Často se říká, že láska a oddanost jsou základem jakéhokoliv dlouhodobého vztahu. Evidentně to není pravda. Opravdovou podstatou každého manželství či partnerství je samozřejmě otravování. Otravováním svého protějšku zaženete nudu, zabavíte se a upevníte váš vztah, protože se naučíte, kam až můžete zajít. Ale občas můžete mít chuť zkusit něco nového, a proto jsem sepsal „15 nejúčinnějších způsobů, jak otravovat partnera“.

Tyto strategie mohou používat jak muži, tak ženy, i když některé z nich bývají u jednoho z pohlaví oblíbenější. Většina z těchto metod se používá běžně, ale o některých jste možná ještě neslyšeli. Neváhejte je vyzkoušet a okořenit si každodenní život špetkou příležitostného vzteku nebo tiché zuřivosti.

1. Neposlouchejte. Nic vašeho partnera nepotěší méně, než když bude mít pocit, že pro vás není dostatečně důležitý na to, abyste ho poslouchali. Místo toho předstírejte, že posloucháte. Navažte oční kontakt a řečí těla vyvolejte dojem, že dáváte pozor, ale za každou cenu myslíte na něco úplně jiného, např. „kdy už konečně přestane mluvit a já se zase budu moct věnovat něčemu důležitějšímu, takže sobě.“

2. Dejte jasně najevo, že vaše práce je prioritou za všech okolností. Na stížnosti, že jste pořád pryč nebo že se nezapojujete do rodinného života, odpovídejte větami „Někdo přece musí platit účty“ nebo „Víš, peníze nerostou na stromě.“

3. Když děláte domácí práce, se kterými se normálně vůbec nemůžete obtěžovat, vždy požadujte pochvalu za to, jak jste úžasní. Nedělejte je úplně pořádně. Udělejte jen tolik, abyste si za ně mohli připsat zásluhy.

4. Vezměte s sebou na noc do postele kočku, aby vašeho partnera v 5 ráno vzbudila broušením drápků o noční stolek.

5. Zakažte kočce, aby s vámi spala v posteli.

6. Když si vyrazíte s přáteli, vždy před nimi vyvraťte všechny partnerovy nepromyšlené argumenty nebo poznámky. Všem v místnosti tak ukážete, jak úžasně bystří jste a jaký je váš partner hlupák. Dejte jasně najevo, že názor kamarádů je pro vás důležitější než názor partnera.

7. Pouštějte si nahlas hudbu nebo rádio, kdykoliv se vám zamane. Poslouchat cokoli a kdykoliv se vám zachce je vaše právo, a pokud se to partnerovi nelíbí nebo se třeba snaží

meditovat nebo chce mít chvíli klidu, dejte jasně najevo, že je podle vás hrozný suchar nebo, co hůř, že se chová jak duchodce.

8. Chrápejte a nesnažte se s tím nic udělat (třeba hubnout), protože prostě zrovna spíte, takže to není váš problém.

9. Neobtěžujte se odpovídat, když na vás partner mluví. Nebo ještě líp, svou odpověď nerozeznatelně zamumlejte.

10. Dejte najevo, že obrazovka vašeho telefonu/tabletu je zajímavější než váš partner.

11. Zeptejte se, kde něco je, aniž byste se to nejdřív pokoušeli najít sami.

12. Udělejte si čaj a nezeptejte se, jestli si dá taky.

13. Vezměte si bez dovození jídlo z jejich talíře.

14. Zeptejte se, jestli si můžete vzít jídlo z jejich talíře.

15. Odporujte svému partnerovi před dětmi, když se je snaží ukáznit nebo je naučit nový způsob, jak něco udělat. Děti si vás oblíbí a na chvíli na vás budou milejší, protože budete na jejich straně. Nicméně je to, stejně jako ostatních 14 možností, výborná taktika, jak partnerovi nadzvednout mandle, nebo ho dostat do stavu, že vás bude chtít poslat do temných míst, podvést vás, opustit vás, zažádat o rozvod nebo vás vykopnout z domu. To je konečný důsledek toho, když jste opravdu otravní. A pokud budete poctivě trénovat, můžete dosáhnout dramatických výsledků, ve které jste ani nedoufali.

6.

Zbavme se představy opravdové lásky a budeme mít větší šanci být šťastní

Koncept opravdové lásky je nebezpečný, protože s sebou nese celou řadu očekávání a degraduje pravou podstatu lásky.

Prestižní diskusní spolek Oxford Union mě pozval na debatu na téma, zda zrušit ideál opravdové lásky. Nejsem si jistý, proč pozvali právě mě, pisatele rodinných sloupků. Možná proto, že rodiny obvykle vznikají tak, že se do sebe dva lidé zamilují.

Má to jediný háček, a sice že nevím, na kterou stranu se přiklonit. Nakonec jsem, i když poněkud neochotně, došel k závěru, že bych měl vystoupit pro tento návrh. Opravdová láska nepochybně existuje – mezi rodičem a dítětem. Domnívám se ale, že oni mají na mysli romantickou lásku, a u té si nejsem tak jistý.

Pamatuji si, že mě otec před představou romantické lásky důrazně varoval, alespoň při výběru partnera pro dlouhodobý vztah. Byl přesvědčen, že by si člověk měl vybírat prakticky a řídit se rozumem (byl to zarytý empirista). Tenkrát jsem jeho pohled odmítal, navzdory tomu, že se těšil dlouhému a šťastnému manželství. Já jsem se nechal vést vášní.

Ve svých 61 letech můžu říct, že jsem se zamiloval nejméně pětkrát. Se dvěma z těch žen jsem se oženil a nedopadlo to dobře. Zamilovanost, byť opravdová, není zárukou úspěšného vztahu. To je asi to, co se mi otec snažil říct.

Jaká tedy láska mezi dvěma lidmi je? Někdo říká, že je to něco nadpřirozeného, pocit obnaženosti a propojení. Propojení tak silného, že si dokážete hledět do očí a nestydět se.

Jiní říkají „to je sice hezké, ale v lásce jde o chování“. Můžete pořád dokola opakovat, že někoho milujete, a můžete cítit lásku jako pocit na hrudi, ale pokud se láska nepřemění v milující chování, pak to vlastně vůbec nic neznamenaá.

Ve vztahu mezi dítětem a rodičem spolu chování a láska nesouvisí. Ani jedna strana nemá na výběr, zkrátka se milovat musí. V tomto smyslu se tato vazba podobá ideálu romantické lásky. Své děti milujete, ať dělají cokoliv, a ony milují vás.

Ti, kdo věří, že něco takového může existovat i mezi dospělými, zastávají názor, že pokud někoho doopravdy milujete, nezáleží na tom, co dělají – milujete je pořád stejně. Věřím sice, že je to teoreticky možné, ale nejsem si jistý, jestli je to žádoucí. Protože jsou lidé takoví, jací jsou, mohli by takovou lásku snadno zneužít.

Možná, že „opravdová láska“ znamená, že se zúčastněné osoby vždycky chovají v zájmu objektu své lásky. Tomu rozumím. Nicméně, nerozhodl jsem se vystoupit pro tento návrh proto, že „opravdová láska“ je nereálná. Jsem si jistý, že někde existuje. Rozhodl jsem se tak proto, že opravdová láska je v podobě, ve které ji společnost chápe, nebezpečná.

Je nebezpečná, protože s sebou nese celou řadu očekávání dokonalého štěstí a nekonečné dobré vůle, která se neskutečně těžko naplňují, a protože degraduje pravou podstatu lásky – tvoření základů, hledání kompromisů a nekonečné vyjednávání. To všechno k lásce v praxi, alespoň pokud máte rodinu, patří.

Ideál opravdové lásky bychom tedy měli opustit, protože je buďto neudržitelný, nebo je od základu špatně pochopený. Stejně jako všechny ideály i tento, pokud ho vezmeme příliš doslovně, vede ke zklamání. Zklamání je od začátku v jádru celé představy opravdové lásky. Opravdová láska možná existuje, ale rozhodně bychom ji nikdy neměli očekávat nebo ji tak nazývat.

Zbavme se představy opravdové lásky a všichni budeme mít větší šanci být šťastní. Pokud patříte mezi ty, kdo na opravdovou lásku narazili, tak máte velké štěstí. Ale obávám se, že jste spíš výjimkou.

7.

Ztratit lásku je hrozné, ale nikdy ji nepocítit je ještě horší

Děti nemilujících rodičů se často svým rodičům snaží zalíbit, aby získali jejich uznání – spolehlivý způsob, jak si zadělat na depresi.

V první polovině měsíce jsem napsal článek o tom, že opravdová láska existuje jedině mezi rodičem a dítětem. Dole v komentářích několik čtenářů zcela správně poznamenalo, že jsem opomenul skutečnost, že existují i rodiče a děti, kteří se rádi nemají.

Vím, že se to děje, byť zřídka, a je to tragédie. Nemilované dítě může jen těžko přežít – experimenty se šimpanzi ukázaly, že i když mají zázemí a dostatek potravy, odloučení od péče rodičů je pro ně katastrofální, zeslábnou a často i zemřou.

Lidské bytosti jsou zdá se odolnější, když takové chování dokážou při nejmenším vnímat a snaží se ho vysvětlit. Bohužel nemilované děti, stejně jako všechny ostatní děti, nemají vyvinuté nástroje na to, aby si dokázaly takové věci koncepčně vysvětlit. Jsou také extrémně zranitelné, protože jejich přežití zcela závisí právě na rodičích.

Potřeba mít vlídné rodiče je tak akutní a silná, že nutně vede k určité racionalizaci. Úvahy nemilovaných dětí můžou vypadat nějak takhle: „Nesmím si myslet, že si pro mě rodiče nepřejí jen to nejlepší, nebo že mi přímo přejí něco špatného. Takže si musím nutně najít něco jiného – musím chovat naději, že když se budu snažit, přijdu na způsob, jak je přimět, aby mě měli rádi a chránili mě. Když mě trestají tím, že mě rádi nemají a nechrání mě, je to moje chyba. A když je to moje chyba, tak se budu snažit, abych se choval/a tak, aby se jim to líbilo, a oni mi pak dají tu lásku, kterou tak moc potřebuji.“

Skutečnost, že takové chování nejspíš na chování jejich rodičů nebude mít žádný vliv, je nad jejich schopnosti chápání. Takže se pořád dokola zoufale snaží své rodiče potěšit za každou cenu. A každý nezdar považují za svůj vlastní neúspěch, nikoliv za nedostatek na straně rodičů.

Tohle je ověřený způsob, jak si zadělat na depresi. Všichni psychoterapeuti vědí, že nejvíc trpí depresemi právě lidé, kteří se snaží být lepší, ale nemůžou přijít na to jak. Nenávidí se a myslí si, že jsou neschopní. Často to pramení ze vztahu s rodiči a z marné snahy si vydobýt uznání a péči.

Stejně chování může trvat ještě dlouho poté, co se rodiče odloučí nebo zemřou. Pocit viny a neschopnosti může být pro takové lidi celoživotním prokletím. Silnější děti možná najdou prostředky na to, aby své rodiče zavrhly, nebo je alespoň viděly takové, jací doopravdy jsou. Budou na své rodiče naštvání, což ale může být účinnější způsob, jak se vypořádat s nedostatkem péče, než neustálá zoufalá snaha se jim zalíbit. A jednoho dne může nakonec vztek nahradit relativně bezbolestná lhostejnost.

K újmě přijde zejména dítě, ale podle toho, co vypovídají některé ženy, které trpí poporodní depresí, není žádný med být ani rodičem, který není schopen lásky. Můžeme rodiče, kteří nemilují své děti, odsoudit, ale také k nim můžeme cítit lítost, možná dokonce soucit. Protože tím, že nemilují své děti, neubližují pouze jim, ale i sobě způsobují újmu, ze které se už možná do konce života nezotaví. Nemusí to být nutně jejich chyba – třeba je k takovému přístupu nebo pohledu přiměly zážitky z jejich vlastního dětství.

Ztratit lásku je hrozné. Nikdy ji nepocítit – nebo ji nikdy nikomu nedát – je ještě horší. Takže ano, musím říct, že láska mezi rodičem a dítětem není vždycky opravdová láska. Je to jenom láska, kterou každé dítě nutně potřebuje a má právo ji očekávat.

8.

Proč Marx a Platón nepatří do mého imaginárního fotbalového mančaftu filozofů

Abychom se naučili vést dobrý život, měli bychom si osvojit klasický řecký způsob učení – studovat ideje. Ale jenom pokud do osnov zařadíme ty správné myslitele.

Nedávno jsem byl příjemně překvapen, když moje náctiletá dcera přišla domů ze (státní) školy a vyprávěla mi, že zrovna měli zajímavou hodinu o Nietzsche a Kierkegaardovi. Já v jejím věku tyto filozofy ani neznal, natož abych uměl napsat jejich jména.

Filozofie se v dnešní době často schovává pod názvem „náboženské vědy“. I tak si ale myslím, že rozhodnutí filozofii zařadit je velmi pozitivní krok. Organizace jako The Philosophy Foundation nebo Philosophy4Children se snaží filozofii ve vzdělávacím systému protlačit výš.

Zakladatelé filozofie, antičtí Řekové, měli o tom, co znamená vzdělání, jinou představu než my. Ve starověkých Aténách se nechodilo do školy proto, aby se lidé připravili na svět ekonomické aktivity – na kterém je většina moderního vzdělávání založena – ale aby se naučili „ctnosti“ aneb jak by měl občan žít dobrý život.

Bylo možné chodit do školy epikurejců, stoiků nebo kyniků, a každá z nich nabízela jiný přístup k životu. Myslím si, že neexistuje důležitější otázka, na kterou by se ve školách mělo ptát, než „jak bychom měli žít?“. Obzvláště v dnešní době, kdy kolem odpovědi na ni panuje takový zmatek. Nejspíš bychom se měli radši ptát „proč to všechno děláme?“ a ne předpokládat, že všichni chtějí pracovat, aby si koupili pěkný dům, dali si do něho pěkné věci, možná založili rodinu a pak šli do důchodu a umřeli.

Inspiroval jsem se Platónem, který rád spekuloval o ideálním uspořádání společnosti, a položil jsem si otázku, které filozofy bych si vybral, kdybych měl na školách učit etiku, smysl a „ctnost“ – takový imaginární fotbalový mančaft filozofů. Platóna bych kvůli jeho názoru, že pouze filozofové jsou dost moudří na to, aby vybudovali ideální společnost, klidně nechal sedět na střídačce. Za to jeho učitele Sokrata, který věřil, že pravda je něco skutečného a je možné ji najít, ne že je to jen záležitost chytrého argumentu, toho bych určitě bral.

Hérakleitos by se svým výrokem „nevstoupíš dvakrát do jedné řeky“ reprezentoval myšlenku, že vše nepřetržitě plyne a proměňuje se, a že žáci by si měli vážit dětství, protože jim jednoho dne zmizí. Stoikové, kteří nepochybovali o tom, že k životu patří spousta trápení, byli odborníci na to, jak trápení usměrnit. A co hodnotnějšího by se našim dětem dalo předat?

Protože vím, jaká učitelská profese je, domnívám se, že by si školy nejčastěji vybíraly Karla Marxe, filozofa, který v roce 2005 vyhrál cenu posluchačů rádia BBC o „nejlepšího filozofa všech dob“. Já bych děti nenechal se k němu ani přiblížit. Ne proto, že by jeho filozofie byla „špatná“, i když v jejím jménu zemřelo strašné množství lidí – ale proto, že je přinejmenším kvůli svým pozdějším formulacím dost nesrozumitelná. (Kam se hrabe Adorno s celou svou Frankfurtskou školou.)

A co teprve levobočci marxismu postmodernisté, kteří učí, že pravda je jen ideologická konstrukce? Jít v jejich stopách nejspíš také není ideální, protože 2+2 by se mohlo začít rovnat 5. Klasické filozofii by pravděpodobně oponovali argumentem, že ji vymysleli staří, mrtví běloši, kteří jejím prostřednictvím prosazovali své vlastní zájmy.

Já sám jsem starý a bílý a nemyslím si, že by se dala moudrost přiřadit k nějakému věku, rase nebo pohlaví. Tento pohled na věc není zrovna v módě, ale umět se od módy odpoutat (a myšlenky podléhají módě stejně tak jako auta nebo šaty) by se člověk měl naučit, co nejdříve to jde. Jinak skončíme, no vlastně tam, kde jsme teď. A to bych svým dětem určitě nepřál.

9.

Proč se k sobě ve vztahu pořád chováme podle prvního dojmu?

Musíme převzít odpovědnost za chyby, kterých jsme se dopustili při výběru partnera, a ne si je sami před sebou obhajovat.

Právě čtu knihu Carol Tavisové a Elliota Aronsona *Chyby se staly (ale ne mou vinou)* o kognitivní disonanci – fenoménu, který nastane za doprovodu nepříjemných pocitů, když se dva pevně zakořeněné pohledy na věc dostanou do rozporu. Abychom se takovým pocitům vyhnuli, upínáme se k sebeospravedlňování.

Knihy obsahuje kapitolu o kognitivní disonanci v manželství. V téhle kapitole se proces disonance považuje za hlavní příčinu problémů ve vztazích. Autoři napsali: „Z našeho hlediska tedy nejsou vrahem lásky nedorozumění, konflikty, rozdíly v povaze, a dokonce ani vzteklé výměny názorů, ale sebeospravedlňování.“

Jak kognitivní disonance funguje? Řekněme, že partnerovi A vadí, že partner B údajně rozhazuje peníze. Je dost možné, že jedna z věcí, které partnera A na začátku na béčku přitahovaly, byla „štedrost a spontánnost“. Ve vztahu potom ale takové chování začne působit nezodpovědně. Jak si A poradí se skutečností, že partnera B špatně odhadl?

Jednou z možností je si připustit, že partnera špatně odhadl a chyba byla částečně na jeho straně. Nebo se může udržovat v „pozitivní“ disonanci a přesvědčovat se, že je úžasné, jak rád se B podělí, i když se jejich společný účet zase pohybuje v červených číslech.

To nejjednodušší, co může A udělat a zachovat si tak svou hrdost, je dojít k názoru, že ho B zradil a je to „špatný člověk“. Takové zpětné sebeospravedlňování se dá použít na všechny záležitosti v domácnosti od domácích prací až po péči o děti. Není to tak, že „kdybych to neviděl, tak bych tomu nevěřil“, ale spíš „kdybych tomu nevěřil, tak bych to neviděl.“

Co se tedy v páru „doopravdy“ děje? S kognitivní disonancí a dalším neustále operujícím příbuzným psychologickým jevem, konfirmačním zkreslením – oba ovlivňují všechny situace a zapisování i přepisování paměti – se můžeme jen těžko dobrat „pravdy“. Často můžeme pravdu poznat za cenu toho, že si uvědomíme, že „(Alespoň v něčem) jsem se mýlil/a,“ – to bývá ten nejbolestivější způsob, jakým se vypořádat s disonancí, a proto také ten nejhůře stravitelný.

Čím déle se nám kognitivní disonance vtírá do paměti a do chápání všeho, co se stalo, tím pravděpodobněji způsobí konflikt, protože vztah se začne víc točit kolem toho, čím člověk „je“ spíš než co „dělá“. Jakékoliv chování, které bude v rozporu s tímto předpokladem, nebude bráno v úvahu, a to, které ho dosvědčí, bude zveličeno.

Pokud si na druhou osobu vytvoříte názor hned na začátku vztahu a potom budete využívat každé příležitosti, abyste ignorovali fakta, která budou váš názor rozporovat, pak budete mít sice konzistentní pohled na svět, ale zřejmě taky překroucený pohled na svého partnera, který – ať už se polepší nebo ne – bude napořád uvězněn ve vašich předsudcích.

Tenhle oříšek se dá rozlousknout jen jedním způsobem (způsobem, který jsem nedokázal zrealizovat ani v jednom z mých manželství, která se bohužel obě rozpadla) nebo spíš třemi způsoby: pokorou, upřímností a dobrou vírou.

Pokora znamená schopnost a odvahu říct „možná se pletu,“ abyste se po každé, když se něco zvrtné, nemuseli ospravedlňovat. Dobrá víra je výchozí předpoklad, že to váš partner myslí dobře a že se snaží, i když se mu to třeba nedaří. Upřímnost je to nejtěžší, se vším tím překrucováním, které je náš mozek schopen vytvořit – ale může pro nás alespoň představovat ideál a něco, co nás chrání před pokušením se ospravedlňovat.

Tyto postoje musí být společné pro oba, aby byla naděje na úspěch – pokud jedna strana má dobrou víru a druhá ne, nebo pokud je jedna strana hrdá a druhá pokorná, zadělává se tak na další a další sebeospravedlňování na jedné straně a na hromadění vzteku a frustrace na obou.

Sebeospravedlňování, ať už jednostranné nebo vzájemné, je cesta, kterou se vydává většina párů. Je možné se vydat i jinými cestami. Podle toho, kterou cestu si zvolí, určují, jestli bude jejich manželství šťastné, nebo ne.

10.

Aby byly ženy šťastnější, neměly by se snažit vždy chovat správně

Ženy jsou nešťastnější než muži a mužům se to dává za vinu. Ale možná bychom to na ně neměli svádět.

Podle nového průzkumu britské Národní zdravotní služby (NHS) jsou ženy nešťastnější než muži téměř po celý svůj život. Zlom přichází po osmdesátce, kdy už jsou muži, se kterými své životy trávily, většinou po smrti. To není úplně povzbudivý scénář. To, že jsou ženy nešťastné, dokud jejich partneři nezemřou, na muže nevrhá moc dobré světlo. Pro ženy je to ještě horší, to ony jsou ty utrápené. V dnešní době ovlivněné kampaněmi jako je MeToo se bojíme, že mocní muži jsou zdraví škodliví. Nyní se ukazuje, že škodliví jsou i obyčejní muži.

Musíme to ale zasadit do kontextu. U mužů je třikrát větší pravděpodobnost, že spáchají sebevraždu. Ale co se týče každodenního trápení, ženy vedou. Pro kohokoliv se sebemenšími sympatiemi pro feminismus je toto nezvratný důkaz, že muži jsou zkouškou, břemenem, a ještě k tomu jsou sobečtí. Muži způsobují trápení.

Nejnešťastnější jsou ženy ve středním věku. 24 % žen ve věku mezi 45 a 54 lety se řadí mezi psychicky nemocné. Kate Lovettová, náměstkyně pro vzdělávání Britského královského ústavu pro psychiatrii (Royal College of Psychiatrists), vysvětluje, že v tomto období jsou ženy „nadále mnohem pravděpodobněji těmi, kdo musí snášet nápor povinností v péči o domácnost a rodinu.“ Stupeň trápení klesá s příchodem stáří, kdy se snižuje zátěž v péči o děti a o stárnoucí rodiče. Potom to jediné, co může ženy trápit, jsou jejich manželé.

Skutečnost, že problémem jsou muži, dokládá i další analýza výsledků. Mezi lidmi staršími 65 let se s psychickými problémy potýká 19 % mužů oproti 14 % žen, protože muži, kteří jsou svobodní, ovdovělí nebo rozvedení, mají větší sklony k depresím. Naproti tomu největší sklon k utrápenosti mají vdané ženy. V jednom komentáři pod novinovým článkem, který tento průzkum představuje, se píše o babičce, která svého manžela nenáviděla tak moc, že vždy, když šel na záchod, vstala, představovala si, že tam manžel pořád sedí, a udeřila do židle pěstí.

Jakožto muž cítím povinnost nabídnout pro nespokojenost našich manželek i jiné vysvětlení. Psychometrické analýzy ukazují ženy napříč kulturami, které vykazují vyšší hodnoty ve čtyřech

z „velké pětky“ osobnostních rysů: v přívětivosti, svědomitosti, neuroticismu a extraverci (to poslední je otevřenost novým zkušenostem).

I když jsou rozdíly v hodnotách většinou konzistentní, jsou relativně malé. Ale v „neurotické“ hodnotě – toto slovo je poněkud zavádějící, neznamená „hysterická“ nebo „přecitlivělá“, ale spíš něco jako „zranitelná“ – se objevují zdaleka největší rozdíly. Ženy mají tendenci k silnějším negativním emocím a reagují silněji při zármutku, ohrožení, trestu a izolaci, ať už jsou to Švédky, Španělky nebo Saúdské Arabky. Tento jev je přítomný ve všech kulturách, a proto by se kacířsky dalo soudit, že je vrozený. Navíc svědomitost, ač užitečná, může vést až k nezdravému perfekcionizmu. Kdo čeká, že bude všechno dokonalé, bude zklamaný.

Pokud chcete přehlížet psychometriku (někteří ji nazývají pavědou), existují i další důvody, proč jsou ženy ve středním věku často nešťastné. Menopauza není moc velká zábava. Obě pohlaví sice trpí uvadáním fyzického půvabu, ale ženy ho zvládají hůře než muži, protože pro ženy bývá obvykle silnější zbraní.

Neomlouvám muže. No, vlastně ano. Možná, že důvodem, proč nacházíme více důvodů k veselí, je naše schopnost vykrucovat se z povinností. Možná, že ženy jsou nešťastnější než muži proto, že se upínají na vyšší morální standardy.

Myslím, že bych byl raději šťastný, než se vždy zachoval správně. Ženy by to měly zkusit. To by koukaly, jak by to jejich partneři ocenili, protože by to snížilo jejich pocit mužské viny. A zároveň by to rozveselilo ženy samotné. A vzhledem ke všem židlím, do kterých by ženy už nemusely bušit, by se slušně ušetřilo na čalounění.

3. Komentář

3.1. Analýza výchozího textu

Před zahájením samotného překladu je vždy nutné výchozí text zanalyzovat. V následující kapitole bude představena překladatelská analýza vyhotovená částečně podle modelu Christiane Nordové¹, zejména však bude vycházet z teorie Petera Newmarka². Tato teorie bude pro analýzu vhodnější, protože jsou vybrané texty samostatné sloupky na různá témata a byly vydané v rozmezí pěti let.

3.1.1. Analýza čtyř rovin

Newmark uvádí, že při překládání musí překladatel text neustále vnímat na úrovni čtyř rovin:³ na rovině textové, referenční, kohezivní a rovině přirozenosti. Nyní se v analýze budeme věnovat aspektům, které jsou ve výchozím textu pro jednotlivé roviny podstatné a budou tak určovat směr a ovlivňovat volby překladatele. Některá konkrétní překladatelská řešení budou představena v kapitole o překladatelských problémech.

3.1.1.1. Textová rovina

Textová rovina je rovina jazyka. Překlad na textové rovině znamená hledání ekvivalentů slov a překládání lexikálních jednotek podle smyslu, který vyvstává při přečtení věty na první pohled. Výchozí text je vždy základním zdrojem pro překlad, tudíž nutně vzniká tendence držet se slov v originálu. V některých případech je těsné kopírování originálu na lexikální úrovni vhodné, například když je slovo ukazatelem stylu. Ve výchozím textu jsou důležitá ta slova, která jsou stylově příznaková, a sice slova hovorová nebo expresivní. Tyto jazykové prvky nemají pouze denotační význam ale i konotační, tzn. nesou informaci o stylu, rejstříku apod. Volba lexika je tudíž důležitým aspektem textu.

Tim Lott používá jako jeden z prostředků, jak posunout styl k hovorovosti, aktualizaci. Aktualizované prostředky jsou ty, které jsou užitě neobvykle.⁴ Vedle specializovaných výrazů nebo odborných výrazů se tedy může objevit i hovorový výraz nebo expresivní idiom, např. ve druhém sloupku pojednávajícím o problematice trestání dětí se v jednom odstavci vyskytuje slovní spojení *negative sanction*, které evokuje odbornost a může působit až terminologickým dojmem, a zároveň slovo jako *smack*, které patří naopak na škále formálnosti až k hovorovosti.

---

¹ NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi B.V., 1991.

² NEWMARK, Peter. *A Textbook of Translation*. Singapore: Prentice Hall, 1988.

³ NEWMARK, Peter. „The Process of Translating“. *A Textbook of Translation*. s. 19-29

⁴ CHLOUPEK, Jan. „Pojmosloví stylistiky“. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. Učebnice pro vysoké školy / Státní pedagogické nakladatelství. s. 18

Oba výrazy přitom odkazují ke stejné skutečnosti – tedy mají stejný denotát, ale jejich konotát se liší. Dalším příkladem lexika různých stylů v jednom odstavci jsou slova *reciprocate* – formální výraz, a v následující větě hovorový výraz *go downhill* (Lott, 1.) Střídání stylů v těsné blízkosti je záměrné. Autor formálními výrazy dodává svému textu důvěryhodnosti a dojem informační hodnoty, zároveň neformálními, ojediněle až expresivními, výrazy téma odlehčuje a střídání obou rejstříků přispívá k humorné složce.

3.1.1.2. Referenční rovina

Referenční rovina vyvstává z textu postupně. Jedná se o předměty nebo situace, které jsou tématem a obsahem textu. Správně interpretovat referenční rovinu je primárním předpokladem k porozumění a následné reprodukci textu. Do referenční roviny patří žánrové zařazení textu, autorův záměr, proč text vznikl a za jakým účelem. Oproti textové rovině, kterou vnímáme na úrovni slov nebo vět, referenční rovinu musíme vnímat z textu jako z celku. Kvůli polysémii se při hledání vhodného překladu do cílového jazyka může první dojem, který máme z textové roviny, lišit od druhého dojmu, který vyvstane z textu jako celku. Až na referenční rovině může čtenář, potažmo překladatel zjistit, který z významů je pro daný text relevantní. Úkolem překladatele je najít rovnováhu mezi věrností, aby se zachovaly některé lexikální prvky, které jsou například typické pro styl autora, a volností překladu, aby měl překlad především stejný účinek na čtenáře i za cenu volby odlišných jazykových prostředků. Nejvhodnější ekvivalent polysémického lexému se musí vybírat s ohledem na diferenční příznaky této jednotky.⁵

Zajímavý příklad můžeme najít ve druhém sloupku, kde autor vytváří celý metaforický obraz o rodinných vazbách a používá slova jako *nexus*, *matrix* a *cradle*. Zde je důležité odpoutat se od konkrétních slov (od textové roviny) a vytvořit si celkový obraz ve své hlavě a poté ho znovu zrekonstruovat pomocí vhodných slov v cílovém jazyce tak, aby ve čtenáři vyvolaly ten samý obraz. Referenční rovinu je dále také důležité sledovat tam, kde se vyskytují reálie typické pro kulturu výchozího textu. Překladatel musí zvážit, zda může zachovat odkaz ve stejné podobě, nebo ho řešit některým z tradičních překladatelských postupů podle Knittlové⁶.

Referenční rovina zohledňuje i to, k čemu text odkazuje – jaké je jeho téma. Výchozí sloupky bychom mohli tematicky rozdělit do dvou skupin, a sice sloupky z roku 2012 v jedné skupině a pozdější sloupky ve druhé. První skupina sloupek se zabývá výhradně tématy spojenými s autorovou vlastní rodinou, jeho konkrétními zážitky, zkušenostmi a situacemi, které se staly v jeho životě. Píše v nich o svých vlastních dcerách, v prvním vybraném sloupku dokonce

⁵ KNITTLOVÁ, Dagmar. „Tradiční překladatelské postupy“. *Teorie překladu*. Fakulta filozofická: Univerzita Palackého, 1995. s. 13-14

⁶ KNITTLOVÁ, Dagmar. „Tradiční překladatelské postupy“. *Teorie překladu*. s. 9

figuruje jedna z nich jmenovitě, popisuje dění ve svém vlastním domě i způsob komunikace mezi jednotlivými členy rodiny včetně dialogů, které mezi nimi proběhly. Tyto rané sloupky jsou založeny na skutečnosti, že autor je muž a žije v domácnosti pouze se samými ženami. Na této skutečnosti jsou založeny humorné prvky textů.

V pozdějších sloupcích je už znát určitý odstup od vlastní rodiny, i když témata obecně zůstávají stejná. Je možné, že ho jeho vlastní rodina k těmto tématům nadále inspirovala, ale už v těchto sloupcích přímo nefiguruje. Lott na tato témata nazírá z širšího společenského hlediska a snaží se obsáhnout i sekundární prameny k tématu. Pozdější sloupky vyvolávají dojem, jako kdyby autor chtěl zapůsobit na širokou skupinu čtenářů, kteří by se mohli s konkrétní problematikou identifikovat. Nenabízí už vhled do svého osobního života, ale pouze se jím inspiroje a následně ho rozpracovává obecněji a nabízí případně i protichůdné pohledy na danou záležitost, které se ve společnosti objevují, čímž čtenáře pobídne k úvahám, aby se sami rozhodli, ke kterému pohledu se kloní. Nakonec ale vždy poskytne svůj vlastní subjektivní názor na věc. Napříč sloupky se objevuje Lottova náklonnost k psychologii – na několika místech používá psychologickou terminologii, znalost literatury nebo filozofie. Navzdory tomu ale jeho sloupky nejsou vysoce odborné, hlavním záměrem sloupků nadále zůstává pobavit čtenáře a nabídnout mu pocit sounáležitosti tak, že humorným způsobem popíše situace, které jsou přítomné napříč společnostmi (jak ostatně autor sám popisuje v posledním sloupku⁷ této série, ve kterém své příspěvky hodnotí a loučí se se svými čtenáři). Stejný záměr jako autor by měl podle Newmarka sledovat i překladatel.

Do této roviny patří i presupozice. Tyto presupozice jsou předpokládány z pozice autora, který stejné presupozice očekává i od svých čtenářů. Některé presupozice jsou spojeny s výchozí kulturou, např. když autor v desátém sloupku použil zkratku *NHS*, předpokládal, že čtenáři tuto zkratku znají. Překladatel ale pracuje s jinými presupozicemi, protože bude cílový text předkládat příjemcům z odlišné kultury, a tak musí zvážit, jak s výchozí presupozicí naložit.

---

⁷ LOTT, Tim. "After six years of exposing my private life, I'm settling for silence." *The Guardian*. [online] [cit. 6.5.2018]. Dostupné z : <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/jan/12/after-six-years-of-exposing-my-private-life-im-settling-for-silence>

3.1.1.3. Kohezivní rovina

Výstavbou, strukturou a tónem textu se zabývá kohezivní rovina. Na této rovině se překladatel soustřeďuje na obecné prvky z roviny textové i referenční dohromady.⁸ Pro výchozí text je tato rovina nejpodstatnější, protože do ní patří celkové směřování textu. Každý sloupek na konci vrcholí v pointu, ke které celý text směřuje.

Další složkou kohezivní roviny je interpunkce. Interpunkci klasifikuje Nordová jako suprasegmentální prvek. Nejčastější suprasegmentálním prvkem ve výchozím textu jsou pomlčky zastávající několik funkcí. První funkce je oddělení vsuvky z obou stran, jako např. v sedmém sloupku: *To never have had it – or never to have given it – is worse still*. Druhá funkce je zdůraznění parataktického vztahu mezi větami, kdy ještě před spojkou autor přidá pomlčku tam, kde není nezbytná, aby bylo zajištěno, že si čtenář nové informace všimne, např. *It's mainly futile – but fundamentally inevitable*. (Lott, 3.) nebo *Two of the people I fell in love with, I married – and that didn't end well*. (Lott, 6.) V tomto případě také pomlčky naznačují pauzy, které čtenář při čtení na místě pomlček udělá. Další funkcí pomlčky je napojení dodatečné informace, např. bližší specifikace: *The painful truth is, they are dispensable – at least temporarily*. (Lott, 2.). Dále je použita tam, kde má zásadní vliv na význam věty, protože věta *True love unquestionably exists – between parent and child*. (Lott, 6.) má jiný význam, než by měla věta *True love unquestionably exists between parent and child*. Zde má pomlčka význam toho, co by se dalo zapsat jako *but only*, ale autor to neudělal zřejmě z důvodu, aby simuloval mluvený projev, kde by se tento význam dal vyjádřit intonací nebo pauzou. V češtině není použití pomlček natolik obvyklé, proto se jich v překladu zachovalo o mnoho méně. Zachovaly se zejména tam, kde slouží jako silnější prostředky oddělení vsuvek než pro češtinu typičtější čárky.

Dalším užitým suprasegmentálním prvkem je kurzíva. Její použití můžeme demonstrovat na čtvrtém sloupku. První příklad najdeme uprostřed citace z knihy, do které si autor sloupek vložil kurzívu sám a také tento zásah do originálu patřičně okomentoval: „...you make yourself *as different as possible* [my italics].“ Zde kurzíva slouží ke zdůraznění informace a toto zdůraznění je o to silnější, když je na něj následně upozorněno v závorce. Další výskyt kurzívy v tomto sloupku má opět funkci zdůrazňovací: „What makes people different from one another is *interpretation*...“ Zde kurzíva zdůrazňuje jak význam slova samotný, tak i nové téma, které jím autor otevírá. Téma interpretace je poté rozepsáno v celém dalším odstavci.

---

⁸ NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. s. 90.

Prvek uvozovek je použit jak pro uvedení citací z knih či známých citátů filozofů, tak i pro uvedení přímé řeči, která je ale spíše hypotetická nebo se odehrává jen v řečnickově mysli a není teda opravdu vyřčena nahlas, například když v celém odstavci v sedmém sloupku autor popisuje, co se asi může dít v hlavě dítěte, které se snaží vysvětlit si nedostatek rodičovské lásky.

Na úrovni kohezivní roviny se podle Newmarka uplatňuje i analýza diskurzu – tedy promluvy, se kterou souvisí kontext celé komunikační situace. Tyto faktory Nordová charakterizuje jako vněttextové faktory a budou okomentované v samostatné kapitole.

3.1.1.4. Rovina přirozenosti

Poslední rovinou v Newmarkově dělení je rovina přirozenosti, která se týká pouze fáze reprodukování výchozího textu v cílovém jazyce. Na této rovině překladatel hlídá, aby výsledný text zněl přirozeně v cílovém jazyce v závislosti na to, jaký je cílový komunikační profil výsledného textu. (charakterizován v samostatné kapitole). Přirozenost textu závisí na použití vhodných gramatických struktur příslušných dané komunikační situaci.

Gramatické struktury se mezi systémy angličtiny a češtiny liší z hlediska syntaxe. Ve výchozím textu najdeme jak dlouhá, složitá souvětí, tak i krátké, jednoduché věty. V dlouhých souvětích je nakumulované velké množství informací, které mezi sebou mají nejrůznější vztahy, a jak tyto informace, tak vztahy mezi nimi je v překladu nutno zachovat, což může vést k nutnosti anglické souvětí rozdělit na části a udělat z něho více vět jednoduchých. Takové souvětí je například v osmém sloupku:

Taking my cue from Plato, who enjoyed speculating on the ideal organisation of society, I have been asking myself which philosophers I would teach in schools to provide instructions on ethics, meaning and “virtue” – a kind of philosophical fantasy-football team.

Na tomto souvětí vidíme i tendenci angličtiny užívat jmenné tvary tam, kde by čeština použila vedlejší větu. Tato tendence přispívá ke kondenzovanosti anglických souvětí.⁹ V písemném projevu ale kondenzovanost informací nevadí. V tomto příkladu je souvětí rozvíto polovětnou konstrukcí *taking my cue from Plato*. Jedná se o participium přítomné. Polovětné konstrukce umožňují angličtině tvořit kondenzovanější větné struktury, mimo jiné proto, že oproti češtině

---

⁹ DUŠKOVÁ, Libuše. „Realizace větných členů polovětnými vazbami“. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vydání. Praha: Academia, 2012. s. 542

má angličtina k dispozici navíc gerundium. To se v češtině většinou překládá vedlejší větou, což vede v překladu k rozvolňování.

V textech se ale objevují i krátké úderné věty, které zachytí čtenářovu pozornost. Oproti dlouhým souvětím, která nabízejí možnost představit například dva protichůdné argumenty nebo vylíčit složitou situaci, krátké věty autor využívá většinou k představení svých názorů, které již dále nejsou rozvedeny, a autor jimi nejspíš chce dát najevo, že je mají čtenáři vnímat jako fakta, např. ve druhém sloupcu: *Also, children are not adults. They really do need those around them. Adults should outgrow this. We are all semi-disposable.* Čtyři takové krátké věty za sebou působí od autora poněkud direktivně, obzvláště v kombinaci s použitím modálního *should* vyjadřujícího záhodnost namířeného na všechny dospělé, potažmo i čtenáře sloupku. Krátké věty ale působí dynamicky a zrychlují celkový spád textu a přispívají k jeho čtivosti.

3.1.2. Textové styly a komunikační funkce

Newmark rozlišuje čtyři textové styly¹⁰: vyprávěcí, popisný, úvahový a dialogický. Ve vybraném textu převažují styly vyprávěcí a úvahový. Vyprávěcí styl je charakteristický dynamickým řazením jednotlivých událostí s důrazem na sloveso, ať už na pozici slovesného nebo verbonominálního přísudku, předmětu realizovaného slovesnými jmennými tvary nebo příslovečného určení, např.:

I recall going to see Jean in a play a few years ago, and her coming down the stairs in triumph after her brilliant performance. I waited for her to come to me, as I stood there, beaming all over my face. (Lott, 1.)

Sloveso *recall* je doplněno gerundii *going*, u kterého je konatel děje totožný s podmětem slovesa *recall*, a *coming*, u kterého je konatel děje vyjádřen posesivní formou *her*. Gerundium *going* rozvíjí dále ještě příslovečné určení vyjádřené infinitivem *to see*. Děj sloves v přísudku *waited* a *stood* je rozvinut participiem *beaming*. Sloveso *wait* je navíc sloveso s předložkovou rekcí, tzn. musí po něm následovat předložkový předmět s předložkou *for*. Předmět je realizován zájmenem *her*, které zde zároveň funguje jako nominální člen určující konatele následujícího infinitivu *to come*. Všechna tato užití slovesa jsou prostředkem velice dynamického a kondenzovaného popisu děje. Ne všechny tyto realizace lze použít v češtině, např. infinitivní vazby jsou v češtině většinou realizovány vedlejšími větami,¹¹ což vede k rozvolnění souvětí.

¹⁰ NEWMARK, Peter. „The Analysis of a Text“. *A Textbook of Translation*. s. 13.

¹¹ DUŠKOVÁ, Libuše. „Příslovečné určení“. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. s. 448

Úvahový styl se vyznačuje vyjadřováním myšlenek zejména prostřednictvím abstraktních podstatných jmen popisujících koncepty, sloves pro popis myšlenkových pochodů a logickým odůvodňováním, a spojkami. Uvedme příklad z devátého sloupku:

The longer cognitive dissonance worms its way into memory and our understanding of what has happened, the more powerful it becomes as a predictive factor for conflict, because then a relationship becomes more about what a person "is" as opposed to what they "do". Any behaviour that contradicts that presupposition will be discounted and any evidence that confirms it will be exaggerated.

Zde můžeme vidět příklad abstraktních podstatných jmen: *cognitive dissonance, memory, understanding, factor, presupposition*; sloves pro popis myšlenkových pochodů: *discount, exaggerate*; i logických spojek: *the longer – the more, because then, as opposed to*. Kromě těchto znaků se úvahový postup vyznačuje i užíváním relativizačních příslovcí jako *perhaps* či *maybe* nebo modálního slovesa *might*.

Newmarkově dělení textových stylů odpovídá v české stylistice dělení slohových postupů na postup informační, vyprávěcí, popisný a výkladový (úvahový),¹² přičemž výchozí text vykazuje známky postupů vyprávěcího a úvahového. Podrobněji budou postupy definovány z hlediska cílového jazyka v kapitole o koncepci překladu.

Jakobson rozlišuje šest komunikačních funkcí: referenční, emotivní/expresivní, konativní/apelovou, metajazykovou a poetickou.¹³ V žádném textu nefiguruje jen jedna z těchto funkcí izolovaně. I ve výchozím textu můžeme najít kombinaci několika z nich.

Hlavní funkcí výchozího textu je funkce zábavná. Tomu dle Jakobsonova dělení odpovídá funkce expresivní, která „míří k přímému vyjádření postoje mluvčímu k tomu, o čem hovoří.“¹⁴ Postoj Tima Lotta k tématu rodiny, rodinných vztahů a společnosti je ústředním tématem všech sloupků a čtenář, který si jde sloupky přečíst, k nim od začátku přistupuje jako k textům vyjadřující subjektivní názor autora. V textu se expresivní funkce projevuje užitím *ich*-formy:

---

¹² CHLOUPEK, Jan, Eva MINÁŘOVÁ, Marie ČECHOVÁ a Marie KRČMOVÁ. „Slohové postupy“. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. s. 81-95

¹³ JAKOBSON, Roman. „Lingvistika a poetika“. *Poetická funkce*. Přeložili Miroslav ČERVENKA, Milada CHLÍBCOVÁ, Terezie POKORNÁ. Jinočany: H & H, 1995. s. 74-105.

¹⁴ JAKOBSON, Roman. „Lingvistika a poetika“. *Poetická funkce*. s. 78

The only problem is that I'm not sure which side to take. Eventually, and somewhat reluctantly, I came to the conclusion that I should speak for the motion. True love unquestionably exists – between parent and child. But I assume they are referring to romantic love. And here, I am less sure. (Lott, 6.)

Ich-forma se neobjevuje pouze ve spojitosti představování autorových názorů, ale i v pasážích, kde autor popisuje své vlastní zážitky. Tam vystupuje jako autorský vypravěč.

Funkce referenční se v textu objevuje tam, kde se autor orientuje na kontext. Je to jinými slovy funkce odborně sdělná, např.:

With cognitive dissonance and another related psychological principle, confirmation bias, operating at all times – both affecting any particular situation and the writing and rewriting of memory – it is difficult to know “the truth”. (Lott, 9.)

Tato funkce je přítomna tam, kde autor představuje věcný obsah textu. Spíše než hodnocení je to tedy konstatování mimojazykových skutečností.

Párkrát je v textu přítomna i funkce metajazyková, když autor komentuje svůj vlastní text nebo odkazuje na jiná literární díla:

Being a sibling is a fight for survival. As the psychologist Dorothy Rowe, author of “My Dearest Enemy, My Dangerous Friend: Making and Breaking Sibling Bonds” writes: “Siblings may scream...” (Lott, 4.)

S publicisticko-beletristickým formátem sloupku souvisí i občasné užití funkce poetické: *Anger is displayed. Voices are raised. Love is withheld. Disgust is registered. Sarcasm is vented.* (Lott, 3.) Syntaktická symetrie v podobě pravidelného opakování vzorce podmět – přísudek v pasivním tvaru má estetický účinek.

Zvláštní zmínku si zaslouží pátý sloupek, který se svou výstavbou i jazykovou funkcí vymyká zbytku. V tomto sloupku autor satiricky představuje seznam patnácti věcí, které by měl člověk dělat, pokud chce otravovat svého partnera. Jednotlivé body jsou napsány v imperativu, který je typický právě pro funkci konativní. Pro ilustraci uvedu několik příkladů: 1. *Don't listen to them. [...]* 8. *Snore and don't try to do anything about it... [...]* 13. *Take food from their plate without asking.* (Lott, 5.)

3.1.3. Vnětextové faktory

Jak Nordová tak Newmark přikládají jistý význam nejen překládanému textu samotnému, ale i vnějším faktorům, které mohou mít na charakter textu vliv. Nordová vyjmenovává tyto faktory následovně: autor, autorův záměr, adresát, médium, místo a čas komunikace a motiv komunikace. Tyto vlivy budu nyní popisovat.

3.1.3.1. Místo a čas vydání, médium

Vybrané texty byly publikovány v rozmezí let 2012-2017 v prestižním britském středolevicovém deníku *The Guardian* v rubrice „Lifestyle“ pod názvem „Tim Lott’s Family column“ a to jak v tištěné podobě, tak i v online verzi deníku. Název rubriky i útvar textů napovídají, že se nebude jednat o odborné texty, ale i přesto obsahují místy složitá souvětí plná faktů a odkazů na nejrůznější osobnosti, události či realie. Internetová verze oproti té tištěné nabízí řadu hyperlinků, pomocí nichž může být čtenář odkázán na internetové stránky například konkrétních organizací, o kterých se v textu píše, či jiné sloupky a texty publikované na internetu, díky nimž se může dovzdělat o tématech či pojmech, která neznal, nebo ho zajímají více. Internetová verze je navíc do jisté míry interaktivní. Pod každým sloupkem má čtenář možnost vložit svůj vlastní komentář, a jak je vidět například ze sedmého sloupku, autor si je těchto komentářů vědom, čte je a je ochoten na ně reagovat.

3.1.3.2 Autor, autorův záměr a téma

Autorem vybraných textů je nyní dvaadesátiletý britský novinář a spisovatel Tim Lott žijící v Londýně. Vystudoval politologii a historii, ale od mládí se věnoval novinářině, buďto ve vydavatelském týmu nebo jako přispěvatel. V roce 1999 vydal svůj první román *White City Blue*, za který získal cenu Whitbread Awards, a od té doby napsal dalších sedm románů, které byly též nominovány na několik cen. Kromě beletrie napsal i dva memoáry. Publikoval také články například v magazínu *Independent on Sunday* a do ledna 2018 psal jednou týdně sloupky pro *The Guardian*. Na The Faber Academy vedl kurz psaní románů. Mimo jiné je i autorem dokumentu o společenských třídách v Británii *The New Middle Classes*, který se v roce 2008 vysílal na stanici BBC Four. Byl dvakrát ženatý a má čtyři dcery.

Informace o jeho bohaté tvůrčí zkušenosti i jeho rodinném životě jsou pro překlad relevantní. Víme, že autor je renomovaný spisovatel a můžeme od jeho textů očekávat obratnost, promyšlenost a kultivovanost projevu. Jeho rodinný život je relevantní z obsahového hlediska, protože autor se v této sérii sloupků věnuje především tématům souvisejícím s jeho rodinou, dcerami, problematikou rodičovství atp. V textech se tedy projevuje subjektivní pohled autora.

3.1.3.3. Příjemce

Podle článku¹⁵, který prezentuje výsledky průzkumů o tom, jak vypadá typický čtenář tištěného deníku *The Guardian*, je průměrný věk čtenáře 48 let, 54 % čtenářů jsou muži a 46 % ženy. 60 % čtenářů má vyšší vzdělání, 19 % čtenářů jsou studenti. Tyto výsledky tedy můžeme vztáhnout i na příjemce Lottových sloupků. Bude se tedy jednat o vzdělaného jedince se širokým obecným rozhledem. Můžeme se domnívat, že rodinná tematika bude atraktivní pro čtenáře, kteří také mají děti. Texty jsou určeny čtenářům, kteří mají smysl pro humor a pro ironii. Sloupky, jak již bylo řečeno, se kromě primárního rodinného tématu zabývají i dalšími koncepty ze široké škály témat, např. se dotýkají systému školství nebo i zdravotnictví. Od čtenáře se očekává, že má všeobecný přehled a je otevřen teoretickému uvažování o výchově dětí z hlediska vývojové či osobnostní psychologie nebo filozofie, nebo je mu alespoň sympatický autorův způsob přemýšlení o těchto konceptech. Určitě se ale nejedná o texty odborné. Čtenář tyto sloupky nevyhledává, aby se vzdělal. Motivací k přečtení je zejména zábavné podání tématu, ve kterém čtenář může poznat sám sebe, krátký formát (sloupky mají vždy přibližně 600 slov), a ponouknutí k úvaze, která vždy v eskaluje v závěrečnou pointu.

3.2. Koncepce a metoda překladu

Pro vyhotovení každého překladu je zásadní zadání s informacemi, za jakým účelem má být překlad vypracován. Pro účel této práce byla vytvořena hypotetická komunikační situace. Protože bylo pro tuto bakalářskou práci vybráno pouze deset sloupků z celkové tvorby, dalo by se o cílovém médiu uvažovat jako o antologii britských sloupků, která by mohla v České republice vyjít knižně. Taková antologie by mohla obsahovat ukázky sloupků hlavních představitelů britské publicistiky. Díky popularitě britského deníku *The Guardian* a díky skutečnosti, že Tim Lott je v Británii zavedený a oceňovaný autor, můžeme předpokládat, že by jeho sloupky byly do takové antologie zařazeny. Záměrem antologie by bylo podat co nejvěrnější obraz publicistické situace ve Velké Británii se zaměřením na útvar sloupků, proto by se záměr překladatele shodoval se zájmem autora. Bude se tedy jednat o text publicistického funkčního stylu, konkrétně o útvar sloupku. Podle české stylistiky bude nyní určen charakter cílového textu.

---

¹⁵ ELLIOT, Chris. "The readers' editor on... finding out what Guardian readers are really like". *The Guardian* [online] [cit. 6.5.2018] Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/dec/22/what-guardian-readers-are-really-like>

V Chloupkově *Stylistice češtiny* je uvedena následující definice sloupku coby publicistického útvaru:

Sloupek je krátký útvar publicistiky psané. Jako dílčí postřeh ze života si neklade za cíl řešit aktuální problémy ani nepodává ty informace, které jsou z hlediska doby rozhodující. Do beletristického zpracování nenáročných témat pronikají prvky bezprostřední hovorovosti.¹⁶

Protože cílem sloupku není objektivně komentovat aktuální dění ve společnosti, vymyká se publicistickému stylu i z hlediska užití slohových postupů. Není tedy nejvíce uplatňován postup informační, který by za sebe řadil informace základní údaje o sdělované skutečnosti, ale postup úvahový a v jednodušší formě i postup vyprávěcí. Z vyprávěcího postupu vyplývá, že se v textu bude uplatňovat zorný úhel mluvčího, text tedy bude subjektivizovaný. Překladatel tudíž musí reprodukovat zorný úhel autora výchozího textu. Proto jsem se snažila držet spíše těsného (než volného) překladu podle Levého.¹⁷

Úvahový postup je variantou postupu výkladového, která vyjadřuje postoj mluvčího. Zachycuje fakta a složité vztahy mezi nimi, čemuž odpovídá složitá syntaktická stavba výkladových úseků v textu. Rozdíly mezi výstavbou rozvitých souvětí v obou jazycích se zabývá kapitola 3.1.1.4. Výsledný text musí plně postihnout existující okolnosti předmětu, a proto je rozvinuto navazování jednotlivých celků mezi sebou – deixí, opakováním slov, atd.¹⁸ Tato provázanost je podstatou kohezivní roviny. Při překladu jednotlivých sloupků je důležité odhalit hlavní autorovu myšlenku, ze které vždy v závěru vyplyne pointa celého textu.

Metodu překladu jsem zvolila na základě provedené analýzy výchozího textu. Text jsem se, stejně jako při analýze, snažila vnímat z hlediska čtyř rovin podle Newmarka¹⁹. Ten také zdůrazňuje, že první i poslední rovinou je pro překladatele výchozí text. Současně musí překladatel také vnímat realitu, která za textem stojí, ale tou může nechat text prostoupit pouze v případech, kdy je to nutné pro pochopení cílového textu. Rovinu přirozenosti je důležité zachovat tam, kde se jí nevymyká ani autor originálu. Naopak v místech, kde je text ozvláštněn autorovým vlastním stylem, je nutné zachovat určitou míru zvláštnosti i v překladu. Vzhledem k neustálému prolínání všech čtyřech rovin, které se mohou místy dostat i do konfliktu, vzniklo

¹⁶ CHLOUPEK, Jan. „Stylové normy, vnitřní diferenciacie stylu a kompozice“. *Stylistika češtiny*. s. 220

¹⁷ LEVÝ, Jiří. „Dvojitá norma v překladu“. *Umění překladu*. Praha: Apostrof, 2012. s. 82-87

¹⁸ CHLOUPEK, Jan. „Slohové postupy“. *Stylistika češtiny*. s. 82

¹⁹ NEWMARK, Peter. „The Process of Translating“. *A Textbook on Translation*. s. 19-38

při překládání k problematickým místům. Některé konkrétní překladatelské problémy budou představeny v následující kapitole.

3.3. Překladatelské problémy

Překlad vzniká za průběhu rozhodovacích procesů. V této kapitole představím některá svá řešení, která byla problematická, a své volby budu komentovat. Stejně jako jsem rozdělila analýzu výchozího textu, i kapitolu o překladatelských problémech rozdělím podle Newmarkových čtyř rovin, podle toho, ke které rovině jsem se při rozhodování přiklonila. Typologie překladatelských postupů vychází z Knittlové²⁰, komentáře gramatiky budou založené na mluvnici Libuše Duškové.²¹ Na závěr podle teorie Popoviče²² uvedu a odůvodním posuny, ke kterým při překladu došlo. Citace z originálu budou označeny písmenem O a číslem sloupku, citace z překladu budou označeny písmenem P a číslem sloupku.

3.3.1. Na textové rovině

Jedna kategorie překladatelských problémů na lexikální rovině vznikala na základě rozdílů jazykových systémů angličtiny a češtiny. Jsou to případy, ve kterých došlo k překladatelskému postupu, který Knittlová nazývá transpozice, tedy ke gramatické změně v důsledku odlišného jazykového systému²³. Jako příklad uvedme slovní spojení *pat-on-the-back culture* (O, 3.). *Pat-on-the-back* je anteponovaný přívlastek ve formě kompoziční sduženiny s použitím spojovníků, která se v češtině nepoužívá. Proto muselo v překladu dojít k transpozici a tento kondenzát byl vyjádřen adjektivem *chválicí*. Jako další příklad uvedme větu [...] *when the men with whom they have often shared those lives have usually dropped dead*. (O, 10.). Sponová predikace se jmennou částí přísudku *drop dead* je fráze, která v češtině neexistuje, proto musí být vyjádřena jiným způsobem. Fráze samotná by se dala přeložit jako *zemřít*, ale protože je navíc použita v předpřítomném čase, kterým čeština nedisponuje, rozhodla jsem se použít slovní spojení *být už po smrti*, které odpovídá jak sémanticky, tak na rovině přirozenosti. Konečná věta tedy v mém překladu zní [...] *kdy už jsou muži, se kterými své životy trávil, většinou po smrti*. (P, 10.) Dalším příkladem, pro který přímý ekvivalent anglického výrazu neexistuje, je *having a premonition* (O: 1), který jsem vyřešila opisem – *rozrušilo ji* (P:1).

²⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Fakulta filozofická: Univerzita Palackého, 1995.

²¹ DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vydání. Praha: Academia, 2012

²² POPOVIČ, Anton. „Štruktúra prekladového textu“. *Teória uměleckého prekladu*. s. 122-131

²³ KNITTLOVÁ, Dagmar. „Tradiční překladatelské postupy“. *Teorie překladu*. s. 9

Dalším postupem, který jsem při překladu lexika použila, je modulace, tedy změna hlediska. Došlo k tomu například ve větě *Such passion has only one way to go – downhill...* (O, 1.). Výraz *downhill* evokuje sestup dolů/klesání, ale pro českou větu musíme výraz modulovat tak, aby se hodil k popisu změny, která se děje v souvislosti se silou citu. Věta v překladu tedy zní *Tak silní vášně se může vyvíjet jen jedním způsobem – vyprchávat...* (P, 1.). Dalším příkladem, s přesahem do roviny referenční, je idiomatický výraz *hold something at bay*, který by se dal přeložit například jako *udržet na uzdě* nebo *držet od těla*. V návaznosti na skutečnost, že se napříč celým prvním článkem objevuje téma Malá mořská víla a výrazy spojené s mořským světem, rozhodla jsem se zde idiom modulovat tak, aby do tématu zapadal, tedy *udržet pod hladinou*. Ve výsledku věta [...] *the mourning countenance of the Ocean King cannot always be held at bay* (O, 1.) v mém překladu zní [...] *zachmuřená tvář Vládce moří se nedá vždy udržet jen pod hladinou*. (P, 1.) Dalším příkladem modulace je anglický výraz *mid-80s* (O, 10.) a české *po osmdesátce* (P, 10.)

Nyní uvedu pár příkladů, ve kterých jsem na úrovni lexika řešila styl. Jak bylo zmíněno již v analýze, autor používá lexikum jako prostředek posunutí textu k hovorovosti. Prvním příkladem je slovo *idiot* použité v pátém sloupku. Jako první by se do češtiny nabízel přímý ekvivalent *idiot*, ale musí se zohlednit míra expresivity, která se v obou jazycích liší. Zatímco v angličtině je slovo *idiot* definováno jako někdo hloupý, nebo kdo se hloupě chová²⁴, v češtině má slovo *idiot* silněji zabarvené konotace, proto jsem se rozhodla pro slovo se slabším expresivním zabarvením, a sice *hlupák*. Dalším příkladem autorovy snahy o odlehčení stylu je výraz *stick a carrot up your arse* (O, 5.). Podle rodilého mluvčího se tento výraz ustáleně používá ve tvaru „stick it up your arse“, pokud nechceme přijmout něco, co druhý říká. V případě výchozího textu se tedy jedná o aktualizaci ze strany autora. V překladu tedy budeme muset postupovat obdobně. Paralelou pro ustálený anglický výraz by bylo něco jako „s tím běž do háje“. Po aktualizaci a uzpůsobení cílovému jazyku bude věta přeložena následovně: *že vás [partner] bude chtít poslat do temných míst* (P, 5.).

---

²⁴ *Cambridge Dictionary*. [online] [cit. 10.5.2018]. Cambridge University Press, 2018. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/idiot>

3.3.2. Na referenční rovině

Překladačské problémy na referenční rovině byly v textu dvojího typu. Zaprvé bylo potřeba zvážit, jak naložit s výchozími presupozicemi autora v návaznosti na britskou kulturu a s odkazy na další literaturu. Druhým typem problémů byla témata jednotlivých sloupků, která průběžně ovlivňovala slovní zásobu.

Příkladem britské realie je *NHS survey* (O, 10.). V překladu byla použita metoda explicitace – tedy přidání vysvětlující informace následovně: *průzkum britské Národní zdravotní služby (NHS)*. Dalším příkladem je výraz *Post-Weinstein* (O, 10.). Tento výraz označuje dobu, která nastala po obvinění amerického filmového producenta Harveye Weinsteina ze sexuálního násilí. Tato aféra vyvolala kampaň MeToo, během které se ženy téměř po celém světě začaly svěřovat s tím, že byly někdy v minulosti sexuálně napadeny. Po rešerši britského, amerického a českého prostředí na toto téma jsem se rozhodla adaptovat termín *Post-Weinstein* českému prostředí, kde se Weinsteinovo jméno objevovalo zřídka, na větu *V dnešní době ovlivněné kampaněmi jako je MeToo...* (P, 10.). Motivem pro tuto adaptaci byl jak nízký výskyt jména Weinstein v českých médiích, tak i potřeba češtiny z hlediska syntaxe vyjádřit koncept celou větou. K explicitaci došlo také v místě, kde autor odkazuje na téma, které je známé na poli anglicky psané literární teorie a kritiky. Odkazuje na rozdílnou interpretaci problematiky společnosti a jedince a na tento spor poukáže prostředkem metonymie tak, že uvede jména představitelů těchto interpretací Williama Goldinga a Jean-Jacques Rouseaua. Věta tedy zní *I'll take Golding over Rousseau any day.* (O, 3.). Pro českého čtenáře by nemusel být význam této aluze jasný, byť jsou obě jména i v českém kontextu známá. Došlo tedy v překladu opět k explicitaci a česká věta zní:

Rousseau a Golding měli protichůdné názory na to, zda společnost kazí jedince, nebo jedinec společnost. Já bych vždy hlasoval pro tu druhou možnost. (P, 3.)

Další možností, jak se vyrovnat s mezikulturními výrazy v překladu, je generalizace. Dochází k ní například v případě, kdy autor odkazuje na britskou pochoutku *Monster Munch* (O, 2.), která v českém kontextu neexistuje. Jelikož je v textu důležitý denonát slova, tedy že se jedná o nezdravou pochoutku, kterou by děti neměly jíst k obědu, může překladatel substituovat konkrétní značku této pochoutky hyperonymem *brambůrky*. (P, 2.). K další generalizaci došlo v případě, kdy angličtina použije konkrétní druh sýra *gruyère* (O, 2.). Po porovnání statistik výskytů tohoto slova v britském a českém korpusu se ukázalo, že v češtině se tento druh

objevuje velmi málo a navíc pouze v kontextech, který se zabývá druhy sýra.²⁵ Proto byl konkrétní druh nahrazen hyperonymem *sýr*.

Další záležitostí referenční roviny je citování další literatury. Pokud kniha nebyla přeložena do češtiny, bylo ve všech případech potřeba vyhotovit pracovní překlad názvu titulů (po zjištění obsahu knihy), protože jejich sémantický význam byl důležitý pro kontext celého textu. Aby byla případně dohledatelná originální kniha, byl originální název vždy ponechán v závorce. Například kniha *Separate Lives: Why Siblings are so Different* (O, 4.) byla v překladu uvedena jako kniha *Oddělené životy: Proč jsou sourozenci tak odlišní* (*Separate Lives: Why Siblings are so Different*). V jednom případě již byla odkazovaná kniha přeložena do češtiny, tudíž překlad vycházel z tohoto oficiálního překladu – tedy titul *Mistakes Were Made (But Not By Me)* (O, 9.) je po vzoru vydaného překladu uveden následovně: *Chyby se staly (ale ne mou vinou)*²⁶. I uvedená citace z knihy odpovídá textu v oficiálně vydané knize.²⁷

Při překladu sloupků, ve kterých autor odkazuje na témata psychologie a filozofie, bylo potřeba provést rešerši paralelních textů v češtině. Jména řeckých filozofů existují v češtině v různých formách. Aby byl překlad konzistentní, jména všech filozofů byla převzata z jedné publikace²⁸ přeložené renomovaným českým filozofem prof. Miroslavem Petříčkem. Citát Hérakleita *you never step into the same river twice* (O, 8.) byla převzata z překladu Ivy Papírníkové:²⁹ *nevstoupíš dvakrát do jedné řeky* (P, 8.). Odkazy na další filozofické termíny byly taktéž převzaty ze stejných zdrojů, např. *virtue – ctnost, the Epicureans – epikurejci, the Stoics – stoici, the Cynics – kynici, suffering – trápení, ideas – ideje*. Při překladu psychologické terminologie jsem se též obrátila na paralelní publikace. Příklady z terminologie jsou: *openess – otevřenost novým zkušenostem, conscientiousness – svědomitost, extraversion – extraverze, agreeableness – přívětivot, neuroticism – neuroticismus, big five – velká pětka, psychometrics – psychometrika*.

---

²⁵ Český národní korpus – syn2015 [online] [cit. 24.5.2018]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word&attr_vmode=visible&pagesize=40&refs=%3Ddoc.title&q=~6jSnFGzeeM&viewmode=kwic&attrs=word&corpname=syn2015&attr_allpos=kw

²⁶ TAVRIS, Carol a ARONSON, Elliot. *Chyby se staly (ale ne mou vinou): proč omlouváme svoje hloupé názory, chybná rozhodnutí a špatné skutky*. Přeložil Vít VITÁK. Praha: Dokořán, 2012.

²⁷ TAVRIS, Carol a ARONSON, Elliot. *Chyby se staly (ale ne mou vinou): proč omlouváme svoje hloupé názory, chybná rozhodnutí a špatné skutky*. s. 174

²⁸ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK. Praha: Oikoyomenh, 2000. Dějiny filosofie.

²⁹ DE CRESCENZO, Luciano. *Příběhy starší řecké filozofie. Pythagoras, Herakleitos a ti druzí*. Přeložila Iva PAPÍRNÍKOVÁ. Praha: Dokořán, 2010. s. 74

3.3.3. Na kohezivní rovině

Jak již bylo zmíněno, pro každý sloupek je ústřední jedno hlavní téma. Například tématem devátého sloupku je právě výše uvedená kniha. V celém sloupku se tedy objevují termíny a dokonce i citace z knihy, které je nutno používat dle publikovaného překladu. Hlavním tématem sloupku je jedno konkrétní téma, o kterém se v knize píše, a s ním souvisí i další termíny. Příklady termínů a jejich ekvivalentů podle vydaného překladu jsou například: *cognitive dissonance* – *kognitivní disonance*, *self-justification* – *sebeospravedlňování*, *confirmation bias* – *konfirmační zkreslení*.

Zejména u pozdějších sloupků může překladatel až na základě rozpoznání a určení průběžného tématu sloupku vytvořit titulek a krátký perex sloupku. V některých případech je titulek nebo část perexu přímo pointou sloupku, např. v šestém článku zazní titulek i v posledním odstavci. Jindy se význam titulku objasní až po přečtení celého sloupku. Aby na sebe všechny informace navazovaly, to je záležitostí kohezivní roviny.

Například ve druhém sloupku je ústředním tématem pocit „chybění si“. Zde je z důvodu koheze zapotřebí, aby veškeré výrazy obsahující v originále odvozeninu slovesa „miss“ byly přeloženy odvozeninami slovesa „chybět si“, i když by se třeba na rovině přirozenosti více hodilo například použít slovo „stýskat“ nebo „je mi smutno“. Z útvaru sloupku i z celkového směřování textu je zřejmé, že opakování stejného výrazu je zde účelné, proto by se mělo i v překladu zachovat.

Opakování stejného výrazu se netýká pouze ústředního tématu sloupku, ale i slov použitých v průběhu sloupku, např. v desátém sloupku se opakují slova *misery* a *miserable* a všechna jsou přeložena *utrápený*, *trápení* nebo *trápit*. Ve stejném sloupku je pozoruhodná i eskalace závěrečné pointy. Uprostřed sloupku vypráví autor následující příběh o babičce,

...která svého manžela nenáviděla tak moc, že vždy, když šel na záchod, vstala, představovala si, že tam manžel pořád sedí, a udeřila do židle pěstí. (P, 10.)

Poslední věta sloupku se k této vsuvce vrací:

Given all the chairs wives will no longer have to punch, there will be a considerable saving on upholstery. (O, 10.)

V překladu se téma vsuvky, byť prostřednictvím jiných lexikálních jednotek, také zopakuje:

A vzhledem ke všem židlím, do kterých by ženy už nemusely bušit, by se slušně ušetřilo na čalounění. (P, 10.)

3.3.4. Na rovině přirozenosti

Rovina přirozenosti se týká jak lexika, tak syntaxe. Z lexika uveďme příklad slovíčka *good* použitého ve spojení *giving up on being good* (O, 10.). Přímým ekvivalentem slova *good* je v češtině slovo *dobrý*, ale v tomto překladu by neznělo přirozeně, proto bylo použité spojení, které v češtině zní přirozeně: *přestat se snažit chovat správně*. (P, 10.)

Rozdíly na rovině přirozenosti na syntaktické úrovni vyplývají z rozdílnosti jazykových systémů angličtiny a češtiny. Již bylo zmíněno, že anglická rozvitá souvětí jsou velmi kondenzovaná a často obsahují mimo jiné i polovětné konstrukce. To je aspekt, který nevychází ze záměru autora, ale z toho, jak angličtina funguje jako jazyk, proto může v překladu podlehnout změně v tom smyslu, že budou tato souvětí rozvolněná a namísto polovětných konstrukcí budou rozvíta vedlejšími větami. Dalším rozdílem mezi oběma systémy je odlišné řazení tématu a rématu ve větě. Například:

...we fear that powerful men are toxic. Now it appears that everyday male partners are toxic, too. (O, 10.)

Zde jsou *everyday male partners* rématem, tudíž v češtině budou přirozeně zařazeny až na konec věty:

...se bojíme, že mocní muži jsou zdraví škodliví. Nyní se ukazuje, že škodliví jsou i obyčejní muži. (P, 10.)

Jako další příklad odlišnosti ve strukturách anglické a české věty uveďme část věty *A new NHS survey shows* (O, 10.). Bylo by možné anglickou strukturu okopírovat a napsat *Nový průzkum britské Národní zdravotní služby (NHS) ukázal*, ale existuje jiné spojení, které zní v češtině přirozeněji: *Podle nového průzkumu britské Národní zdravotní služby (NHS)...* (P, 10.).

Co se týče tónu, kterým jsou sloupky napsané, docházelo při hledání adekvátního řešení k rozporu mezi rovinou textovou a rovinou přirozenosti. Jedná se zejména o neformální výrazy, které autor použil k posunutí stylu k hovorovosti. Tyto výrazy bylo často zapotřebí do češtiny podrobit adaptaci, tzn. nahradit je českými ustálenými slovními spojeními, např. *protective gaze* – *ochranná ruka*, *become an afterthought* – *odsunout na druhou kolej*, *can't be bothered* – *se kterými se nemůžete vůbec obtěžovat*, *wriggle of the hook* – *vykrucovat se z povinností*, *beaming all over my face* – *s úsměvem od ucha k uchu*. Pokud má anglický neformální výraz v češtině pouze protějšek se stejným denotátem ale jinými konotacemi na úrovni formality, přistoupila jsem podle konceptu Levého ke kompenzaci hovorových prvků jinými prostředky, např. výraz *go downhill* (O, 10.), který je neformální, byl přeložen jako *vyprchávat* bez stylového zabarvení.

Kompenzace hovorovosti byla v textu zajištěna prostřednictvím hovorových koncovek u sloves, např. *opětuju* (P, 10.) nebo ukazovacím zájmenem „to“, např. *nestane se to přes nos*. (P, 10.)

3.3.5. Typologie posunů a chybovost originálu

Výše popsaná řešení bych nyní ráda klasifikovala z pohledu typologie posunů dle teorie Antona Popoviče a její interpretace Edity Gromové³⁰. Vycházíme z předpokladu, že překlad odpovídá originálu, ale ne vždy dokáže postihnout všechny jeho složky, protože absolutní překlad v podstatě neexistuje. Rozdíly, které touto neschopností vznikají, vytváří různé druhy posunů.

Do kategorie konstitutivních posunů patří ty posuny, které vycházejí z rozdílností jazykových systémů. Patří sem tedy například posun od již zmíněné kompoziční sdruženiny *pat-on-the-back* k adjektivu *chválící* nebo od gerundia k vedlejší větě. Jedná se tedy o posuny objektivní, které jsou odůvodněné rozdíly mezi jazykovou a stylistickou normou v obou jazycích. Další kategorií jsou individuální posuny. Tyto posuny vychází ze subjektivní volby překladatele a dochází k nim tehdy, když se nabízí více ekvivalentů a překladatel musí jeden vybrat pouze na základě vlastní preference. Patří sem například překlad slova *toxic* v desátém článku, který by se dal přeložit slovy *toxický*, *jedovatý* i *zdraví škodlivý*. Z důvodu osobní preference byl vybrán výraz *zdraví škodlivý*. Do této kategorie patří i posuny vzniklé postupem explicitace, např. *NHS – britská Národní zdravotní služba (NHS)*. Poslední kategorií jsou tematické posuny, které vznikají z rozdílů mezi tematickými fakty nebo reáliemi originálu a překladu. Z výše uvedených příkladů sem mimo jiné patří posun mezi *Monster Munch – brambůrky, gruyère – sýr* nebo *Post-Weinstein – doba ovlivněná kampaněmi jako je MeToo*.

Dílčím problémem při překladu byly dvě chyby, které se vyskytují v originálu. První chyba se nachází v tomto kontextu:

I have been away from home travelling for most of the last four weeks. I've enjoyed it – but I have missed my family each and every day. It is like a wound that won't heal until I walk back in through my front door. Only the first part of the first sentence of this paragraph is true. (O, 2.)

Autor v poslední větě tohoto úryvku popírá to, co napsal. Píše, že pouze první část první věty daného odstavce je pravdivá, ale podle smyslu se zdá, že měl na mysli spíše druhou větu v odstavci, která má strukturu dvou vět v odporovacím poměru, který je navíc zdůrazněn

---

³⁰ GROMOVÁ, Edita. „Posun v preklade“. *Úvod do translátologie*. Filozofická fakulta: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009.

pomlčkou, takže k rozdělení na dvě části má mnohem lepší jak formální tak i významové předpoklady než věta první. Proto byla v překladu věta upravena: *Pouze první část druhé věty v tomto odstavci je pravda.* (P, 2.) Druhá chyba je chyba faktická. V osmém sloupku autor zmiňuje soutěž rádia BBC z roku 2006 o nejlepšího filozofa všech dob, ale při dohledávání této soutěže jsem zjistila, že se odehrávala v roce 2005³¹. Proto v překladu figuruje rok 2005.

---

³¹ BBC, 2005. „Marx wins In Our Time’s Greatest Philosopher vote”. *BBC Press Office*. [online] [cit. 25.4.2018] Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/pressoffice/pressreleases/stories/2005/07_july/13/radio4.shtml

4. Závěr

Cílem této práce bylo vytvořit funkčně ekvivalentní překlad deseti sloupků. Výrazným prvkem sloupků je autorský styl v podobě obratně napsané publicistiky, závěrečné vyvrcholení v pointu a prvky hovorovosti. Zejména tyto aspekty jsem se snažila v překladu zachovat. Ve druhé části jsem se pokusila analyzovat výchozí text z hlediska čtyř rovin podle teorie Petera Newmarka a poté uvést některá problematická místa, okomentovat je a odůvodnit jejich řešení. Tato analýza mi v několika případech pomohla rozhodnout se pro konkrétní řešení v případech, kdy jsem nebyla rozhodnutá, nebo mě dokonce navedla k přehodnocování již vypracovaných řešení.

Ač bylo k překládání již napsáno několik teoretických publikací s metodami, jak při překladu postupovat, zůstává překlad nadále velice subjektivní záležitostí, a i přes principy, které překladatel musí dodržovat, aby vyhotovil adekvátní překlad, zůstává zejména v textu s neobornou tematikou dostatek prostoru pro projevení vlastního vkusu překladatele. Významnou roli hrála ve výchozím textu zábavná složka, kterou jsem při překladu považovala za nejdůležitější a zároveň nejnáročnější na převedení do cílového jazyka. Zábavná složka v tomto konkrétním textu souvisí se skutečností, že si autor na lexikální úrovni hrál se škálou formálnosti a hovorovosti. Tuto škálu společně se škálou expresivity považuji za nejobtížněji osvojitelnou složku cizího jazyka, proto jsem se při pochybnostech obracela na rodilého mluvčího.

I přes jisté nutné ztráty a odchylky od autorského hlasu Tima Lotta ve výsledném překladu jsem se snažila vyhotovit text, který by o jeho stylu co nejdříve vypovídal a měl na příjemce stejný účinek jako na příjemce originálu. Práce pro mě byla velmi přínosná jak z hlediska zajímavých úvah obsažených ve výchozím textu, tak i z hlediska práce s odbornou literaturou, díky které jsem si upevnila znalosti nabyté v průběhu studia.

Seznam použité literatury

Primární literatura:

LOTT, Tim, 2012. „In the company of women“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/apr/21/me-and-my-five-girls>

LOTT, Tim, 2012. „In the company of women“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/may/19/tim-lott-the-company-of-women>

LOTT, Tim, 2012. „In the company of women“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/jun/09/tim-lott-company-of-women>

LOTT, Tim, 2015. „Being a sibling is a fight for survival“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2015/may/22/being-a-sibling-is-a-fight-for-survival>

LOTT, Tim, 2015. „15 ways to really annoy your partner“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2015/aug/14/15-ways-to-really-annoy-your-partner>

LOTT, Tim, 2017. „Take away the idea of true love and we would all have a better chance of happiness“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/aug/11/take-away-the-idea-of-true-love-and-we-would-all-have-a-better-chance-of-happiness>

LOTT, Tim, 2017. „To lose love is terrible, but to never have had it is worse still“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/aug/25/to-lose-love-is-terrible-but-to-never-have-had-it-is-worse-still>

LOTT, Tim, 2017. „Why Marx and Plato don't make my philosophers' fantasy football team“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/nov/10/why-marx-and-plato-dont-make-my-philosophers-fantasy-football-team>

LOTT, Tim, 2017. „Why do we hold on to first impressions in a relationship?“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/dec/08/why-do-we-hold-on-to-first-impressions-in-a-relationship>

LOTT, Tim, 2017. „To be happier, women should try giving up on being good“. *The Guardian* [online]. [cit. 26.3.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/dec/29/women-unhappy-happier-men-blamed-culprits-good>

Sekundární literatura:

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vydání. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. Filozofická fakulta: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009. ISBN: 978-80-8094-627-2.

CHLOUPEK, Jan, Eva MINÁŘOVÁ, Marie ČECHOVÁ a Marie KRČMOVÁ. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. Učebnice pro vysoké školy / Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04-23302-3.

JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Přeložili Miroslav ČERVENKA, Milada CHLÍBCOVÁ, Terezie POKORNÁ. Jinočany: H & H, 1995. Artes et litterae. Literárněvědná řada. ISBN 80-85787-83-0.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *Teorie překladu*. Fakulta filozofická: Univerzita Palackého, 1995.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vydání. Praha: Apostrof, 2012. ISBN: 978-80-87561-15-7.

NEWMARK, Peter. *A Textbook of Translation*. Singapore: Prentice Hall Inc., 1988. English language teaching. ISBN: 0-13-912593-0.

NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi B.V., 1991. ISBN: 90-5183-311-3.

POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej komunikácie*. Bratislava: Tatran, 1975.

Slovníky a příručky:

British National Corpus – bnc [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/>

Cambridge Dictionary. [online]. Cambridge University Press, 2018. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/>

Český národní korpus – InterCorp verze 10 [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/>

Český národní korpus – syn2015 [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/>

English Dictionary, Thesaurus, & grammar help [online]. Oxford University Press, 2018. Dostupné z: <https://en.oxforddictionaries.com/>

ÚJČ AV ČR, 2008-2015. *Internetová jazyková příručka*. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Ústav pro jazyk český v. v. i., 2011. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>

Slovník českých synonym a antonym. Brno: Lingea, 2007. ISBN 978-80-87062-09-8.

Další zdroje:

BBC, 2005. „Marx wins In Our Time’s Greatest Philosopher vote”. *BBC Press Office*. [online] [cit. 25.4.2018] Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/pressoffice/pressreleases/stories/2005/07_july/13/radio4.shtml

BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada Publishing, 2010. Psyché. ISBN 978-80-247-3434-7.

British Council, 2018 „Tim Lott“. *British Council Literature* [online] [cit. 6.5.2018]. Dostupné ze: <https://literature.britishcouncil.org/writer/tim-lott>

BRUNSCHWIG, Jacques, G. E. R. LLOYD a Pierre PELLEGRIN. *Greek thought: a guide to Classical Knowledge*. Cambridge (Mass.): Belknap Press, ©2000. Harvard University Press reference library. ISBN 0-674-00261-X.

DE CRESCENZO, Luciano. *Příběhy řecké filozofie. Sokrates a ti druzí*. Přeložila Iva PAPIRNÍKOVÁ. Praha: Dokořán, 2004. ISBN: 80-86569-66-7.

DE CRESCENZO, Luciano. *Příběhy starší řecké filozofie. Pythagoras, Herakleitos a ti druzí*. Přeložila Iva PAPÍRNÍKOVÁ. Praha: Dokořán, 2010. ISBN: 978-80-7363-132-1.

ELLIOT, Chris. „The readers’ editor on... finding out what Guardian readers are really like“. *The Guardian* [online]. [cit. 6.5.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/dec/22/what-guardian-readers-are-really-like>

GRAESER, Andreas. *Řecká filozofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filozofie. ISBN 80-7298-019-X.

HNILICOVÁ, Helena. „Úvod do studia zdravotnických systémů“. *Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva*. [online] [cit. 4.4.2018] Dostupné z: http://usm.lf1.cuni.cz/download/uvod_do_zs.pdf

KIM, Catharina. „Rousseau vs. Golding“. *Prezi*. [online] [cit. 12.4.2018] Dostupné z: <https://prezi.com/kqiefxz3xmo/rousseau-vs-golding/>

LOTT, Tim, 2012. „After six years of exposing my private life, I’m settling for silence“. *The Guardian* [online]. [cit. 6.5.2018]. ISSN: 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/jan/12/after-six-years-of-exposing-my-private-life-im-settling-for-silence>

Malá mořská víla, 1989. [film] Režie John MUSKER a Ron CLEMENTS. Přeložila Daniela MARGOLIUSOVÁ. USA, Disney Enterprises, Inc.

„My Dearest Enemy, My Dangerous Friend: Making and Breaking Sibling Bonds“. *Amazon*, 1996-2018. [online] [cit. 15.4.2018] Dostupné z: <https://www.amazon.co.uk/My-Dearest-Enemy-Dangerous-Friend/dp/0415390486> 15.4.2018

PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-0871-X.

The Oxford Union. [online]. The Oxford Union, 2016. Dostupné z: <https://www.oxford-union.org/>

SMITH, Matthew. „How left or right-wing are the UK’s newspapers?“. *YouGov UK* [online]. [cit. 5.5.2018]. Dostupné z: <https://yougov.co.uk/news/2017/03/07/how-left-or-right-wing-are-uks-newspapers/>

TAVRIS, Carol a ARONSON, Elliot. *Chyby se staly (ale ne mou vinou): proč omlouváme svoje hloupé názory, chybná rozhodnutí a špatné skutky*. Přeložil Vít VITÁK. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-366-0.

„Under the Same Stars“. *Amazon*, 1996-2018. [online] [cit. 15.4.2018] Dostupné z: <https://www.amazon.co.uk/Under-Same-Stars-Tim-Lott/dp/1847393357>

Příloha – Výchozí text

1.

In the company of women

Tim Lott ... lone man in a female household

When my eldest daughter, Jean, now 18, was five I took her to the cinema to see the Disney version of *The Little Mermaid*. Towards the end, the Mermaid has to say goodbye to her father, so that she can go and live on land with the handsome (human) prince.

At this moment she started to cry.

I imagine she was having the premonition that the fairy tale was designed to elicit – the moment of separation between father and daughter. I think – partly from talking to other fathers – that this is a very particular kind of separation, qualitatively different from separation between fathers and sons, or mothers and children of either gender.

The relationship between father and daughter is jealous, passionate and bears many of the marks of a non-sexual love affair. Nothing, for me, compares to the unqualified love I receive from my daughters.

Even now, when I walk through the door, the younger ones - aged five and nine – will often run to me, screaming with excitement and hugging me ecstatically, an ecstasy that I fully reciprocate. Such passion has only one way to go – downhill, into separation and adulthood. The loss does not happen overnight. It begins when the daughter no longer wants you to read to her in bed any more. Then she doesn't want to go to the playground any more. Then – perhaps the hardest blow – she gets a boyfriend, her Human Prince, to supplant you, the King of the Ocean.

I recall going to see Jean in a play a few years ago, and her coming down the stairs in triumph after her brilliant performance. I waited for her to come to me, as I stood there, beaming all over my face. She ran instead to a young man at the side of the steps. It was her Prince. I had become an afterthought.

One can console oneself that this is not the losing of love, but its transformation. But sometimes that is hard to continue to believe because the process of necessary separation from one's father – or, in fact, either parent – involves hostility. I have been very aware over the last five years that the purest love I ever knew has turned to scepticism, resentment, sometimes even stronger feelings.

I know as a father I should be able to absorb such things – Man up! I tell myself – but the mourning countenance of the Ocean King cannot always be held at bay.

Jean is at university now. She was back for her Easter break for a month, during which we saw each other three times in total. The second time, we argued. Instead of her running to the door to greet me, she ran to the door to escape me.

All children blame their parents – I still blame my father for stuff I should have shouldered responsibility for long ago. And, rightly or wrongly, Jean sees me as someone who causes her pain. Not the sad, knowing pain of the Little Princess but something more inchoate, verging at times on fury, that scatters debris over everything in its path – falling not just on me, but her three sisters, who feel her absence just as I do. One day, I know, we will be able to stand in a room together without losing our tempers. We will be good friends, and stand together again. But the Little Mermaid is gone for ever. And the King of the Ocean watches, mutely, as more waves approach, welling out of the deep.

2.

In the company of women

Tim Lott ... Lone man in a female household

I have been away from home travelling for most of the last four weeks. I've enjoyed it – but I have missed my family each and every day. It is like a wound that won't heal until I walk back in through my front door. Only the first part of the first sentence of this paragraph is true. The fact that I imagine 95% of people would have believed the last part is evidence of what a state of denial we are in about the concept of "missing" people when we go away.

We are hooked into the verbal convention of "missing". "Missing you already," we say as we walk out the door. "Missed you *so* much," we say, when we come back. Isn't it at odds with how we actually feel? It's rather like asking "how are you?" – a figure of speech, an arrangement of words disconnected from meaning.

Missing someone has nothing to do with how much you love them. I would fight a full-grown baby crocodile to protect my children, and a slightly smaller and less dangerous animal to defend my wife (this has been proven – I hardly flinched when I trapped a small, angry frog under a bucket when it invaded our hotel room). I miss my children fleetingly, even intensely, but it passes like heartburn.

My two younger children – reportedly – really do miss me when I go away, and sometimes acutely, to the extent of shedding tears. I am touched by this, but they also miss their teddy when it gets concealed under a cushion. Also, children are not adults. They really do need those around them. Adults should outgrow this. We are all semi-disposable.

My wife never says "Missed you, darling" when I come back from one of my extended visits abroad. She is too honest. Faintly disappointing though that is, I take that as the mark of a healthy relationship. It means my wife is a complete and independent person. Thus I can travel without guilt.

Missing an adult, to me, is not a measure of love but a measure of insecurity. I am connected into a web that is family, and this cradle supports me when I leave. No single point on the matrix of the family unit is permanently necessary. It is the connections that matter, the nexus that supports all individuals.

The truth is, the waters close over all of us swiftly when we go away. Why should it be otherwise? Is my personality so thrilling? Is my tagliatelle with gruyère, pine nuts and tapenade so delicious that the family will fall into ruins in its absence? I am made of the same dull mud of humanity as everyone else.

Perhaps this semi-detachment is more of a fatherly than a motherly impulse. Mothers, when they go away, worry that standards will drop. Lunchboxes will be packed with candy floss, Monster Munch and chewing gum. Bad American cartoons will be viewed dawn to dusk. Slobbery will break out like dengue fever.

Mothers sometimes fail to understand that although this is usually true, it does no one any long-term harm. The painful truth is, they are dispensable – at least temporarily. And I suspect what mothers miss is not their children or spouse, but the opportunity to keep both under their protective gaze.

Love and need are very different matters. I love my family and I need them, but I do not need them all the time. You cannot love anything that lives in the shadow of need, because all things change, and thus all things disappear. Children stop being children. The wife you married is not the wife she is now, and neither are you the same husband. All is in flux. Only the web, which reaches out to the four corners of the globe, because we carry it within us, is immutable.

3.

In the company of women

Tim Lott ... lone man in a female household

Once, it was simple. When I first became a father, nearly 20 years ago, an occasional light slap on the bum was not the taboo it is now. I only recall using this method on a couple of occasions, chiefly to stop my children running into the road without looking. It was effective. I became very quickly convinced that whether it worked or not, it had to be abandoned on purely moral grounds. It seemed to me the same argument applied that led me to oppose capital punishment – it might act as a deterrent, but it was simply wrong and must be shunned.

However, I have felt the resulting vacuum of power since. Once you take away the smack, what remains? I asked this question of a child psychiatrist once, and he assured me that there was no need to punish children at all. The thing was, to reward them when they did the right thing, rather than penalise them when they did the wrong thing. This, he insisted, was much more effective than any negative sanction. This view has become a sort of received wisdom.

Doubtless in some world of research-led academia this is true. It is even true, to some extent in real life. We have all tried the star charts to encourage good behaviour and it can achieve positive results.

However, this pat-on-the-back culture has its dangers. Whenever I have tried it on any of my four daughters, the strategy has quickly got out of control. Before long, I was being asked for sweets and money, simply to get them to say thank you for their dinner or pick up a discarded crisp packet.

So what else can we do to control children's behaviour? (And they do need controlling. I'll take Golding over Rousseau any day). It is very difficult to reason morally with children because, well, they are children and have larger concerns than morality – such as their emotional needs and interests.

One can try bargaining. For instance, you can tell a child that if they don't stop hitting the baby with a stick, they will not get a story read to them that night. This doesn't usually stop them hitting the baby. This is because, when it comes to tonight and the reading is withheld, they have entirely forgotten – emotionally if not consciously – what the punishment was for.

Sadly, it seems to be that parents are often thrown back into the temptations of instantaneous punishment – this time, psychological rather than physical. Anger is displayed. Voices are

raised. Love is withheld. Disgust is registered. Sarcasm is vented. Instead of physical abuse some form of psychological abuse is vented, either mild or severe. Is that so much preferable?

I wish I had a solution to this problem, but I don't. I know that you're meant to be consistent in punishment, but people just aren't. I grab at whatever sanction comes into my head at any given moment of crisis, and I try my best to follow through if it involves a long-term injunction – no TV for a week! No puddings for two days! In the end, I am as bad at punishing as my children are at being punished. Amazing, really, that they have turned out to be such lovely kids.

There still remain temptations to smacking – not from me, but my children. My eldest frequently used to urge me to smack her in preference to other punishments ('It's just over so quickly') but I can't stand the idea of smacking any more. Anyway if it's that much of a soft option, it probably won't work. Then again, nothing does. Which perfectly sums up the nature of punishment, both in the family and society at large. It's mainly futile – but fundamentally inevitable.

4.

Being a sibling is a fight for survival

You become an individual by not being your brother or sister – and so you react against them

As regular readers of this column will know, I have four daughters, each of whom I consider to be remarkable in her own way. Perhaps the most remarkable thing about them, however, is that they are all completely different from one another.

What's so odd about that? Actually, when you think about it, wherever you stand on the nature/nurture debate, it is quite unexpected. Obviously the two from my first marriage are likely to be different to the two from my second marriage, as they had different environments and a different genetic mix. However, each pair that grew up in the same household and who share half their genetic inheritance from their parents, had a very similar environment. But as far as I can make out, there is little to connect them. In fact they are more different than I would expect two strangers to be.

Psychologists, on the whole, broadly believe that one's fundamental personality traits – openness, conscientiousness, extraversion, agreeableness and neuroticism – are determined half by genetic inheritance and half by environmental factors. This should mean that my daughters, each “pair” of them, should at least be more broadly similar than a random sample. But as far as I can see – admittedly without running any formal psychological profiles – they are not.

How can this be? One solution was offered to me when I was researching my novel on sibling rivalry, *Under the Same Stars*. Interviewing various developmental psychologists, I came across the idea that siblings make a deliberate and conscious effort not to be like their siblings in order to establish themselves as individuals.

Being a sibling is a fight for survival. As the psychologist Dorothy Rowe, author of *My Dearest Enemy, My Dangerous Friend: Making and Breaking Sibling Bonds* writes: “Siblings may scream insults at one another, or exchange heavy blows, or destroy each other’s possessions. Such fights are bitter and vicious, necessarily so because each sibling is fighting for survival as a person.”

One of the aspects this battle takes on is described by Judy Dunn, author of *Separate Lives: Why Siblings are so Different*: “You work out quite early on what aspects of your [sibling’s] personality makes him (or her) a success and you make yourself *as different as possible* [my italics]. The more time [siblings] spend in the same family, the more different they get. Even with identical twins, the longer they live in the same family, the more different they become. You try and secure your own identity not by emulating a sibling, but by reacting *against them*. You become an individual by not being your brother or sister.”

This supports my idea that when trying to understand the behaviour of children – or adults for that matter – one has to go beyond environment and heredity. What makes people different from one another is *interpretation* – the stories we tell ourselves about our experiences and the way we defend our identities against threat.

This matter of interpretation is not determined in any genetic or environmental sense. We are, to some extent, free to make sense of the world we are presented with in the way that we choose – even though, as a child, our information is limited and our interpretations immature. Thus we may often choose a bad or maladaptive way of making sense – hence the need for therapy later in life and the outcomes of depression, for instance. But it is still a choice.

The good news about this is that your children are different because they are free to be different, and they desire to be different. The person we invent out of our genetic personality, our upbringing and the meanings we construct is unique. And that is why when your children fight they are not just fighting to secure a privilege or win an argument. They are fighting to determine who they will become.

5.

15 ways to really annoy your partner

Who needs love? Irritating your other half is a better way to add spice to your relationship

It is often said that love and commitment are at the heart of any long-term relationship. This is patently false. The real centre of any marriage or partnership is, of course, annoyance. Irritating your partner keeps the boredom at bay, gives you something to do, and reassures you by keeping the dynamics between you comfortably predictable. However, occasionally you might want to try something new and so I have compiled the 15 Most Effective Ways to Annoy Your Partner.

These strategies can be used equally effectively by both men and women, although some are traditionally more popular among one gender than the other. Most of these methods are commonly used, but you may find some that you haven't come across. Feel free to try them out and add spice to everyday life by adding a touch of floating resentment and silent fury.

1. Don't listen to them. There's nothing your partner enjoys less than getting the impression that they are not important enough to be attended to properly. Pretend you're listening instead by making eye-contact and with attentive body language, but make sure you are thinking about something else entirely, such as "when is she or he going to stop talking so I can get back to much more important matters, ie me."

2. Make it clear that your work takes priority at all times. Respond to complaints about your distance or lack of involvement with the family with, "Well, someone's got to pay the bills" or "Money doesn't grow on trees, you know."

3. When you do the chores that you normally can't be bothered to do, always expect to be applauded for your wonderfulness. Don't quite do them properly – just do enough to claim credit.

4. Invite the cat to sleep in bed and to wake your partner at 5am by sharpening its claws on the bedside table.

5. Prevent the cat from sleeping in the bed.

6. When out with friends, make sure you destroy any inadequately thought-out point or argument that your partner makes in front of them. This will demonstrate to everyone in the room what a smart person you are and what an idiot your partner is. Make it clear that the opinion of your friends is more important to you than that of your partner

7. Play loud music or the radio whenever you feel like it. It's your right to listen to what you want to, when you want to, and if your partner doesn't like it, or is trying to meditate or have some quiet time, make it clear you think they're just being a killjoy or, worse, acting like an old person.

8. Snore and don't try to do anything about it (such as lose weight) because, well, you're asleep and therefore it's not your problem.

9. Don't bother to answer when your partner speaks to you. Better still, answer in an unintelligible mumble.

10. Make it clear that your screen/phone/tablet is more interesting than they are.

11. Ask them where stuff is without bothering to look for it yourself first.

12. Make yourself a cup of tea without asking if they want one.

13. Take food from their plate without asking.

14. Ask to take food from their plate.

15. Contradict your partner in front of the children when he or she is trying to discipline them or teach them a different way of doing things. This will make you popular with your children since you are siding with them and getting short-term emotional income. However, like the other 14 possibilities, it is a wonderful tactic for making your partner blow their top, want to stick a carrot up your arse, have an affair, leave you, get a divorce, and kick you out of the house. This is the ultimate outcome of being Really Annoying. And, with practice and commitment, it can really produce dramatic results you never believed were possible.

6.

Take away the idea of true love and we would all have a better chance of happiness

The concept is dangerous because it sets up a whole battery of expectations and it downgrades the business end of love

I have been invited by the Oxford Union to debate the question “This house would abandon the ideal of true love”. I’m not sure why they invited me, a Family columnist, but I suppose it’s because families usually begin with two people falling in love.

The only problem is that I’m not sure which side to take. Eventually, and somewhat reluctantly, I came to the conclusion that I should speak for the motion. True love unquestionably exists – between parent and child. But I assume they are referring to romantic love. And here, I am less sure.

I remember my father very clearly cautioning me against the idea of romantic love – at least when choosing a long-term partner. He believed one had to make a practical choice based on sensible propositions (my father was a thoroughgoing empiricist). I rejected his view at the time, despite the fact he enjoyed a long and happy marriage. I was all for passion.

Now, at 61, I have probably fallen in love at least half a dozen times. Two of the people I fell in love with, I married – and that didn’t end well. Falling in love, though real enough, does not guarantee success in a relationship. I suppose that’s what my father was trying to tell me.

What is the nature of the love between two people, anyway? Some would say it is something transcendental, a feeling of nakedness and connection – a connection so great that you can stare into each other’s eyes without embarrassment.

Others would say, “that’s all very well – but love is about behaviour”. You can say you love someone all you like, and you can feel that love as a sensation in the pit of your chest – but if it does not translate into loving behaviour, then it amounts to nothing much at all.

Behaviour and loving are unlinked in the child-parent relationship. Both parties have no choice but to love one another. In that sense, the bond resembles the ideal of romantic love. You love your children whatever they do, and they love you back.

Those who believe that sort of thing can exist among adults hold that if you truly love someone, it doesn’t matter what they do – you will love them all the same. Although I think it is a theoretical possibility, I am not sure it is particularly desirable. People being who they are, such a love would be quite hard not to take advantage of.

Perhaps “true love” suggests that the adults who participate in it, by definition, would do nothing but act in the best interests of the object of their love. Fair enough. However, I decided to speak in favour of the motion not because “true love” is unrealistic – I’m sure it happens – but because the idea of true love is dangerous, as it is popularly understood.

It’s dangerous because it sets up a whole battery of expectations, about bliss and unlimited goodwill, that are immensely hard to fulfil, and it downgrades the business end of love, certainly when you have a family – that of doing the groundwork, compromise and endless negotiation that love in-practice inevitably involves.

The ideal of true love, then, should be abandoned because it is either unattainable or fundamentally misunderstood. Like all ideals, it ultimately leads, if taken too literally, to disappointment, and that disappointment is lodged in the very kernel of the idea in the first place. True love may well exist, but it is best not at any moment to expect it, or define it in that way.

Take away the idea of true love and we would all have a better chance of happiness. And if you are one of those people who happen to stumble on it anyway, then you are lucky and you are blessed – but I suspect you are very far from typical.

7.

To lose love is terrible, but to never have had it is worse still

Children who are unloved by their parents often try to please them with the aim of winning their approval – a recipe for depression later in life

Earlier this month, I wrote a column suggesting that the only “true love” was that existing between parent and child. Several contributors to the comment thread remarked – quite rightly – that I was ignoring the fact that there were parents and children who did not love one another.

I know this can be the case, however rare, and it is a tragedy. An unloved child can barely survive – experiments with chimpanzees have shown that, even if they are well fed and sheltered, to be removed from their parent’s nurture is disastrous, and they will waste away and often die.

Human beings are perhaps more resilient, since they can at least conceptualise such behaviour and try to explain it. Unfortunately, children who are unloved have, like all children, an unformed set of conceptual tools to make sense of such things. They are also extraordinarily vulnerable: they rely absolutely on their parents for their survival.

Their need for their parents to be benevolent is so urgent and intense that is bound to lead to a certain amount of rationalisation. The logic might go something like this: “I cannot afford to believe that my parents do not actually have my best interests at heart, or in fact, wish me harm. Therefore I must ensure I have some kind of agency – that is, the hope that I can, through personal effort, find a way of making them love and protect me. If they are punishing me by not giving me their love and protection, it is my fault. And if it is my fault, by working hard I will find a way to behave of which they will approve, and therefore deliver their love to me, which I so urgently need.”

The fact that this way of behaving will probably have no effect on the behaviour of their parents is beyond the child’s resources or comprehension. So they fall into the pattern of desperately trying to please their parents at any cost. And every failure, they feel as a personal failure, rather than a lack on the part of their parents.

This is a tried-and-tested recipe for depression later in life. As any psychotherapist knows, most depressives are people who want to be good, but can’t find a way of doing it. They hate themselves and consider themselves failures. This is often rooted in their relationship with their parents, and their struggle to be acknowledged and cared for.

This behaviour may continue long after the parent has been separated from them, or is dead. Guilt and a sense of failure may be a lifelong curse for such people. Stronger children, perhaps, will find the wherewithal to reject unloving parents, or at least see them for what they are. They will be furious with their parents – but this may be a more functional way of responding to a lack of care, rather than the continuing desperation to please them. And the fury may eventually be replaced, one day, by a relatively painless indifference.

The damage is mainly on the child's side, but of course, it is no picnic being a parent who is unable to love – as some women who suffer postnatal depression may be able to testify. Parents who don't love their children may be condemned, but they also are an object for pity, perhaps even sympathy. For, in not loving their children, they are not only harming them, but also inflicting a wound on themselves from which they can never recover. It may not be their fault – their own childhood experiences may have led them to such a stance or orientation.

To lose love is a terrible thing. To never have had it – or never to have given it – is worse still. So, yes – I must acknowledge that the love between parent and child is not always true love. It is simply the love that every child passionately needs, and has the right to expect.

8.

Why Marx and Plato don't make my philosophers' fantasy football team

The classical Greek idea of learning how to live a good life by studying ideas is one we should adopt – but only if we put the right thinkers on the curriculum

I was pleasantly taken aback recently when my teenage daughter came home from her (state) school telling me that she had just had an interesting lesson on Nietzsche and Kierkegaard. At her age, I had neither heard of these philosophers nor been able to spell their names.

Philosophy is now often disguised under the rubric of “religious studies”. Despite this, I think its adoption is an immensely positive step. Organisations such as The Philosophy Foundation and Philosophy4Children are working to push philosophy further up the educational agenda.

The inventors of philosophy, the ancient Greeks, had a different idea from us of what education meant. You weren't at school in classical Athens to prepare yourself for the world of economic activity – on which much of modern education is predicated – but to learn “virtue”: how a citizen should live a good life.

You might go to a school of the Epicureans or the Stoics or the Cynics – and each would offer a different approach to life. I don't think there is any more important question than: “How should you live?” that can be asked in schools, particularly now, when there is such confusion

around the answer. It seems crucial to ask: “What are we doing all this for?” rather than just assuming everyone wants to work to buy a nice house, put nice possessions in it, possibly have a family and then retire and die.

Taking my cue from Plato, who enjoyed speculating on the ideal organisation of society, I have been asking myself which philosophers I would teach in schools to provide instruction on ethics, meaning and “virtue” – a kind of philosophical fantasy-football team. I might well leave Plato on the bench, given his belief that only philosophers had the wisdom to build the ideal society, but his mentor, Socrates, who believed truth was something that was real and could be uncovered, rather than just being a matter of clever argument, would definitely feature.

Heraclitus, with his formulation that “you never step into the same river twice”, would be a proponent of the idea that all life is change and flux – and that pupils should appreciate their childhood, because it’s going to disappear. The Stoics, who were in no doubt that life involved a lot of suffering, were experts in understanding how that suffering could be navigated – and what more valuable lesson could there be to our children?

Given the nature of the teaching profession, I suspect the philosopher who won the BBC’s “greatest philosopher of all time” vote in 2006, Karl Marx, would be the most popular choice for schools. I wouldn’t let kids anywhere near him, not because his philosophy is “bad” – although an awful lot of people have died in its name – but because it is largely incomprehensible, at least in its more contemporary formulations (step forward, backwards and sideways Adorno and the Frankfurt School.)

And what about Marxism’s bastard children, the postmodernists, who teach that truth is an ideological construction? Theirs probably isn’t the ideal path to go down, because 2+2 can be made to add up to 5. They would probably oppose classical philosophy on the basis that old, dead, white men invented it and therefore were pushing their own agenda.

As an old, white man myself, I don’t believe wisdom can be corralled into any age, race or gender. This is an unfashionable view, but freeing yourself from fashion (and ideas are subject to fashion as much as cars or dresses) should start as early as possible. Otherwise, we end up, well, where we are now. And I definitely wouldn’t wish that on my kids.

9.

Why do we hold on to first impressions in a relationship?

We need to take responsibility for our mistakes in choosing our partner rather than simply justifying it to ourselves

I have been reading *Mistakes Were Made (But Not By Me)* by Carol Tavris and Elliot Aronson, a book about cognitive dissonance – the phenomenon that arises, with uncomfortable feelings, when two deeply held internal points of view come into conflict with one another. To avoid such feelings, we resort to self-justification.

The book contains a chapter on cognitive dissonance in marriage, which holds this process to be the main culprit in the outcome of relationships. “Misunderstandings, conflicts, personality differences and even angry quarrels are not the assassins of love – self-justification is,” the authors remark.

How does cognitive dissonance work? Let’s say partner A has a problem with partner B’s recklessness with money – as they understand it. Perhaps one of the things that attracted them originally was what they thought of as B’s “generosity and spontaneity”. In a relationship, however, the behaviour starts to look irresponsible. How does A resolve the fact that they made a misjudgment about B?

One way is for A to accept that they made that misjudgment and that the responsibility is partly theirs. Another way is for A to carry on maintaining the “positive” dissonance, and convince themselves that B is wonderfully, joyfully open-handed even though the joint account is in the red again.

But the easiest way, as it avoids damaging their self-esteem, is for A to decide B has betrayed them and is a “bad person”. Such retrospective self-justification applies to the whole spectrum of domestic behaviour from housework to childcare. It’s not, “If I hadn’t seen it, I wouldn’t have believed it”, rather, “If I hadn’t believed it, I wouldn’t have seen it.”

What is the “real” situation between a couple? With cognitive dissonance and another related psychological principle, confirmation bias, operating at all times – both affect any particular situation and the writing and rewriting of memory – it is difficult to know “the truth”. But often the price of that truth is the realisation that “I was (at least somewhat) wrong” – usually the most painful way of resolving dissonance, and thus the least palatable.

The longer cognitive dissonance worms its way into memory and our understanding of what has happened, the more powerful it becomes as a predictive factor for conflict, because then a relationship becomes more about what a person “is” as opposed to what they “do”. Any behaviour that contradicts that presupposition will be discounted and any evidence that confirms it will be exaggerated.

If you form an opinion early in your relationship about the other person, and then use every opportunity to screen out information that runs counter to that opinion, then you have a coherent worldview, but possibly an unreliable view of your partner, who – whether they actually improve or not – is trapped within your prejudices.

There is only one solution to this conundrum (one I failed to embody in either of my marriages, both now sadly ended) or rather, three solutions – humility, honesty and good faith.

Humility means the ability and courage to say “I may be wrong”, so that every time anything goes awry you don’t self-justify. Good faith is the default position that your partner means well, and is trying, even though they may be failing. Honesty is the hardest, given all the distorting filters our mind provides – but it is at least to be held as an ideal, as a hedge against the temptations of self-justification.

These stances have to be mutual for there to be any chance of success – if one side holds good faith and the other does not, or if one side is prideful and the other humble, that is a recipe for the continuation of self-justification on one side and accumulating resentment and frustration on both.

Self-justification, one-sided or mutual, is the course most frequently chosen. Other choices are possible. To make them constitutes the difference between a happy and an unhappy marriage.

10.

To be happier, women should try giving up on being good

Women are more unhappy than men, and men are blamed for this. But perhaps men aren't the real culprits

A new NHS survey shows women to be unhappier than men for almost their entire lives – until their mid-80s, by when the men with whom they have often shared those lives have usually dropped dead. It is not an encouraging scenario. That women are unhappy until their partners die is not flattering for men. For the women, it is even worse – they are the miserable ones. Post-Weinstein, we fear that powerful men are toxic. Now it appears that everyday male partners are toxic, too.

This must be put into context – men are three times more likely to kill themselves. But for everyday misery, women beat men every time. For anyone of a remotely feminist persuasion, this is unanswerable proof that men are a trial, a burden and selfish to boot. Men make you miserable.

Women are unhappiest in the middle years, with 24% aged between 45 and 54 classifiable as mentally ill. Kate Lovett, dean of the Royal College of Psychiatrists, explains that at this point women “are still more likely to bear the brunt of domestic and caring responsibilities”. The misery levels tail off as old age kicks in and the burdens of children and looking after ageing parents lessen. All women have to make them miserable then is their husbands.

Further analysis of the figures supports the case that men are the problem. Above the age of 65, more men than women have mental health problems – 19% against 14% – because men who are single, widowed or divorced are more likely to develop depression. In contrast, married women are the most likely to be miserable. One of the comments following a newspaper article in which this survey is reported talks about a grandmother who hated her husband so much that when he went to the loo, she would get up and punch the chair, pretending it was him.

As a man, I feel compelled to offer an alternative explanation for wives' unhappiness. Psychometric analyses show women, cross-culturally, registering higher levels in four of the “big five” personality matrices: agreeableness, conscientiousness, neuroticism and extraversion (the other is openness).

Most of these differences are relatively small, if consistent, but the “neurotic” matrix – and this a misleading word, as it does not mean “hysterical” or “hypersensitive”, but something more

like “easily hurt” – has the biggest variation by far. Women tend to be higher in negative emotion and more responsive to grief, threat, punishment and isolation, whether they are Swedish, Spanish or Saudi. The phenomenon crosses all cultures, suggesting, heretically, that it is inborn. And conscientiousness, while useful, can lead to unhealthy perfectionism: if you expect things to be perfect you will be disappointed.

If you discount psychometrics – some brand it junk science – there are other reasons why women in middle age are likely to be unhappy. The menopause isn’t much fun. And perhaps the fading of physical charm that both genders experience may be taken harder by women, as it is usually so much more powerful for them in the first place.

I am not making excuses for men. Well, I am. Perhaps our ability to wriggle off the hook is the other reason why we find more reasons to be cheerful. Maybe women are unhappier than men because they pin themselves to higher moral standards.

I think I would rather be happy than good. Women should try it. They might be amazed at how much their partners appreciate it, because it will reduce their burden of male guilt. And, at the same time, it will cheer up the women themselves. Given all the chairs wives will no longer have to punch, there will be a considerable saving on upholstery.